

פסקים והלכות

מאת הרה"ג יוסף אביטבול שליט"א במח"ס שערי יוסף

פסקי הלכות פסח (פסח ח"ב)

[עם שימות ההבדלים, לבני ספרד, ולבני אשכנז, נתבאר בארוכה בשערי יוסף הלכות פסח מהדורת תשפ"ה]

תוכן הענינים:

דינים הנוהגים בימי חודש ניסן א	דיני "קדש" יא	דיני "צפון" טז
קריאת פרשת הנשיאים א	דיני ארבעה כוסות יב	דיני "ברך" טז
הלכות ברכת האילנות א	דיני ההסיבה יג	דיני "הלל" טז
דיני נתינת קמחא דפסחא ב	דיני ורחץ יג	דיני "נרצה" יז
הלכות נקיון הבית לפסח ב	דיני ה"כרפס" יג	רשימת מוצרים שצריכים
הלכות הכשרת המטבח וכליו	דיני "יחץ" יג	ושאינם צריכים כשרות לפסח.. יז
לפסח ג	דיני "מגיד" יג	כשרות התרופות לפסח יח
הלכות מכירת חמץ ח	דיני "רחצה" יד	רשימת מוצרי מזון שיש בהם
דיני אכילת חמץ שנמכר לגוי... ח	דיני "מוציא מצה" יד	חמץ, ושאינ בהם חמץ, או שיש
הלכות בדיקת חמץ ט	דיני "מרור" טו	בהם תערובת או ספק חמץ..... יח
תפילת ערבית ואמירת הלל.... יא	דיני "כורך" טו	רשימת המאכלים שצריכים
הלכות ליל הסדר יא	דיני "שולחן עורך" טז	כשרות לפסח כ

דינים הנוהגים בקוראים בס"ת - הנוהגים לאומרו מתוך ספר תורה [אין מברכים לפניו ולאחריה], הנמצאים בתוך בית הכנסת אסור להם לצאת או לדבר דיבורי חול כדן קריאת התורה. (סי' קמ"ו ס"א וס"ב, וכן הורה הגרמ"מ לובין שליט"א). וכן יש להזהר מלחלוץ התפילין בפני הס"ת (סי' כ"ה סי"ג).

הלכות ברכת האילנות

זמן הברכה - נוהגים לברך ברכת האילנות פעם בשנה, מר"ח ניסן ועד ר"ח אייר, ולאחר או לפני חודש ניסן אפשר לברך, אך רבים נהגו ע"פ הקבלה לברך רק מר"ח ניסן עד ר"ח אייר. (עי' משנ"ב סי' רכ"ו שמברכים, ועי' כה"ח שם סק"א, שלא לברך וסב"ל, אך נתבאר בראשונים להדיא שאפשר לברך אף אח"כ).

זריזין מקדימין למצוות - מצוה להזדרז ולברך ברכת האילנות ביום ר"ח ניסן משום זריזין מקדימין למצוות, [ואף שזמנו כל השנה מעיקר הדין, מ"מ כיון שנהגו לברך מר"ח ניסן אפשר ששייך בזה זריזין מקדימין למצוות] ועדיף על ברב עם הדרת מלך (עי' ר"ה לב); וברוב עם הדרת מלך שייך גם בקטנים.

דינים הנוהגים בימי חודש ניסן

תחנון ולמנצח ואל ארך אפיים - אין אומרים וידוי ותחנונים כל חודש ניסן, ומנהג בני ספרד שאין אומרים למנצח וכו', (פר"ח סי' קלא, ובא"ח פרשת כי תשא אות יז) ומנהג בני אשכנז שאף שאין אומרים תחנון, מ"מ אומרים למנצח ואל ארך אפיים וכו' חוץ מערב פסח וחג הפסח (משנ"ב סי' קל"א סקל"ח).

עלייה לבית הקברות - יש נוהגים שאין עולים לבית הקברות בחודש ניסן (קב הישר פרק פח) אף ביום היארצייט, ולמעשה נוהגים לעלות אף בחודש ניסן אם אין חשש שיבוא לידי בכי (פוסקי זמנינו). אבל בשבעה או בשלושים או ביארצייט, רבים נוהגים לעלות. אך לכו"ע מותר לעלות לקברי צדיקים בחודש ניסן. (עי' בספר דרכי חיים ושלום אות תשפ"ג).

קריאת פרשת הנשיאים

חוב או מנהג - מנהג טוב לקרות בניסן כל יום הנשיא שלו וביום י"ג פרשת בהעלותך עד כן עשה את המנורה, (משנ"ב סי' תכ"ט סק"ז וכה"ח סק"ב ועוד) ומנהג החסידים לקרותו מתוך ספר תורה בלא ברכה, ומנהג בני ספרד ואשכנז לאומרו מתוך החומש. (עי' בהגדה של פסח יד יוסף בהרחבה).

ברכת האילנות בשבת - להלכה אפשר לברך ברכת האילנות בשבת, אך הנוהגים ע"פ הקבלה לא יברכו בשבת. (עי' כה"ח שם סק"ד ובשערי יוסף הלכות ברכת האילנות בהרחבה).

ברכת האילנות בלילה - אפשר לברך ברכת האילנות בלילה [לאור החשמל], אם רואים את הבלבול בבירור, אך נוהגים לברך ברכת האילנות ביום.

שני אילנות - לכתחילה עדיף לברך על ב' אילנות (שו"ת הלק"ט ח"ב סימן כח) מב' מינים שונים (מורה באצבע קצח), אך מעיקר הדין אינו מעכב ואפשר לברך אף על אילן אחד, ואף על מין אחד (ראה באריכות בשערי יוסף ברכת האילנות) ומ"מ הנוהגים ע"פ הקבלה כל המרבה באילנות הרי זה משובח (כה"ח אות ב). [וע"פ הקבלה נוהגים לברך ברכת האילנות בשדה, מ"מ במקום ביטול תורה אין להקפיד ע"כ. (פוסקי זמנינו)].

לראות את הפריחה - צריך לברך דוקא כשרואה את האילנות כשיש בהם פרחים, אבל אם עדיין לא התחילו להוציא פרחים אף על פי שהחלה התחדשות האילנות בעלים חדשים אין לברך עליהם ברכת האילנות. (כן נראה מדברי השו"ע סי' רכ"ו וע"ע בשערי יוסף ברכת האילנות שם). אך אם יצא מקצת הפרי כיון שרואים את הפריחה באילן אפשר לברך. (עי' כה"ח רכ"ו סק"ט, ועוד). ואם התחיל באילן לגדול בו חלק מהפירות, אבל עדיין יש בו פרחים וניצינים, מברך עליו ברכת האילנות.

להסתכל על האילן לפני הברכה - ראוי לפני הברכה להסתכל על האילן, (כמבאר בשו"ע שם "היוצא בימי ניסן וראה אילנות וכו' ", וכ"כ לעורך הגר"ש דבליצקי זיע"א בספר יקרא דאורייתא עמ' טו, וראה בשערי יוסף שם מה שהתבאר בזה).

נוסח הברכה - [יש נוהגים לומר לשם יחוד וכו' כנדפס בלשון חכמים (ח"א סי' מב)] מברכים "ברוך אמ"ה שלא חסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות, ליהנות בהם בני אדם". ואח"כ בני ספרד נהגו לומר מזמור שבו ה' את שיבת ציון, וממור הללויה הללו את ה' מן השמים וכו', וקדיש יהא שלמא. (מועד לכל חי סי' א' אות ו' וחזו"ע פסח עמ' יב). ע"פ הקבלה טוב לתת צדקה לאחר הברכה. והרבה נוהגים לומר יהי רצון וכו' הנדפס בסידורים.

ראה ולא בירך - אם ראה אילן ולא בירך לברך בפעם השניה שרואה רק אם עדין יש פרחים באילן, אבל אם כבר אין פרחים והתחיל לגדול הפרי אינו יכול לברך בראיה שניה. אבל יכול לברך על אילנות אחרים, (כן שו"ע סי' רכ"ו, ומשנ"ב שם, וכה"ח שם סק"ט).

דיני נתינת קמחא דפסחא

חוב נתינת קמחא דפסחא - כתב ברמ"א (סי' תכ"ט ס"א) "ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח", ובזמנינו לא נוהגים לתת קמח לאפיית מצות כיון שיש מאפיות עם הכשרים טובים, ולא אופים את המצות בבית, ולכן נוהגים לתת את הכסף לעני שמכירו או לארגוני צדקה מוכרים כסף והם נותנים לעניים כסף או תלושים בחנויות אוכל או מצות ומצרכי מזון או בגדים לצורך החג. (ערוך השולחן שם והסכמת הפוסקים).

שימוש בכסף לעני - עני המקבל מעות הקמחא דפסחא, יכול להשתמש בהם למה שרוצה, ואינו חייב להשתמש בהם דוקא לצרכי פסח (עי' רמ"א סי' תרצ"ד וכן הורה הגריש"א).

חוב הנתינה - אף במקומות שלא גובים קמחא דפסחא בצורה מסודרת, אין להשתמש מלית קמחא דפסחא לעניים. (עי' כה"ח סי' תכ"ט סק"ז). ובדרשת שבת הגדול צריך הרב הדורש במעלת נתינת הקמחא דפסחא לעניי ישראל. (חזו"ע פסח עמ' רנב).

שיעור הנתינה - לכתחילה צריך לתת לעני כל צורכו לכל ימי הפסח (משנ"ב שם סק"ד) אך מ"מ כיון שבזמנינו יש קופות צדקה, אין צריך לתת לעני כפי צורכו לכל הפסח שהרי גובין מאנשים רבים, מ"מ יש לתת נתינה חשובה, כל מקום למקומו, ולכל הפחות 50 ש"ח אך כיון ששיעור הנתינה הוא לפי ממנו, (וכמ"ש בפרי מגדים והו"ד במשנ"ב שם סק"ו), לכן יש על העשירים ליתן יותר כסף כפי עושרם לצרכי העניים.

קמחא דפסחא ממעות מעשר - אפשר לתת הקמחא דפסחא מכספי מעשרות, אך בקהילות שגובים מעות קמחא דפסחא אין לתת מכספי מעשר, אך מ"מ כיון שמעיקר הדין אפשר לתת עשר ש"ח עבור קמחא דפסחא, יכול לתת את ההפרש מכספי מעשרות. [אך עני אינו חייב בקמחא דפסחא].

עונש המשתמטים - המשתמטים מלתת מעות קמחא דפסחא לעניים כאילו שופכים דמים. (משנ"ב שם סק"ו).

למי אפשר לתת קמחא דפסחא - אפשר לתת קמחא דפסחא אף לעני שאין לו כדי פרנסתו לצרכי החג.

דיני קדימה בקמחא דפסחא - בקמחא דפסחא יש דיני קדימה בצדקה, שקודמים קרוביו, ואח"כ אנשי עירו, (כנתבאר בסי' רנ"א).

הלכות נקיון הבית לפסח

זמן ומעלת הנקיון לפסח - יש להקדים את ההכנות לפסח ככל האפשר, כדי שלא להקשות על כובד המלאכה, בימים הסמוכים לחג הפסח. [ועי"ז יוצאים משערי טומאה, ובפרט בזיעה שטורח בנקיון לפסח, ועי"ז זכה מקבל חיות ואור חדש לפסח].

קיום מצות בדיקת חמץ בנקיון הבית לפסח - הרבה נוהגים לקיים בדיקת חמץ בלא ברכה לאחר נקיון הארון או החדר, ואח"כ לבדוק בהעברה בעלמא, ויתבאר להלן בדיני בדיקת חמץ.

חובת הנקיון מקומות החייבים בבדיקה - מקומות שיש לחוש שמא הכניסו לשם חמץ חייבים בבדיקה ולכן יש לנקותם, אבל מקומות שאין חשש שהכניסו לשם חמץ אינם צריכים בדיקה, ולכן אין צריך לנקותם ולבודקם מחמץ לפני פסח.

חיפוש ונקיון פירורי חמץ - פירורי חמץ פחות מכזית אף שמטונפים קצת אינם חייבים בביעור. (עי' משנ"ב סי' תמ"ד סקט"ו ובשעה"צ סי' תל"ג ס"ק ל"ג).

דיני חמץ שנפלה עליו מפולת

חמץ שנפלה עליו מפולת - קימ"ל שחמץ שנפלה עליו מפולת [אף אם אינו עמוק ג' טפחים, וא"א להגיע אליו] אי"צ לחפש אחריו, ולכן בניקיון הבית חמץ שאינו יכול להגיע אליו אינו טעון נקיון ובדיקה. (שו"ע סי' תל"ג ס"ח ומשנ"ב שם).

חמץ שנפל מאחורי ארון - חמץ שנפל מאחורי ספריה גדולה או ארון גדול שאי אפשר להזיזם ואין מגיעים אליו, אין צריך להזיז את הארון כיון שאין הדרך להשתמש שם, אך צריך לבטל את החמץ, (עי' שו"ע ומשנ"ב שם). אך ארונות שבשליפת המגירה התחתונה ניתן לנקות את הרצפה שתחת הארון.

חמץ מאחורי או מתחת מקרר/מקפיא/תנור/מדיח כלים וכדו' - אם יודע שיש שם חמץ, אם קשה להזיזם: דינם כחמץ שנפל עליו מפולת, אך מ"מ אם מזיז אותם שלושים יום קודם הפסח, צריך לנקות את החמץ משם. (הוראת הגר"י זילברשטיין שליט"א בקובץ ווי העמודים חלק מה עמ' עה) אך מ"מ אף באופן הנ"ל, אם משתמש מעל התנור או המקרר או המקפיא בפסח, ויפול לו מאחורי התנור, ויוזיז את התנור, חייב להזיז את התנור ולנקותו. (שו"ת מקדש ישראל פסח סי' ס"ג וסי' ס"ד), אם קל להזיזם: בזמנינו כיון שקל להזיזם יש להחמיר להזיז את המקרר והמקפיא והתנור, שמצוי מאחוריהם ומתחתיהם חמץ, ואם אינו רוצה להזיזו יש למכור במכירת חמץ את המקום שמתחת ומאחורי המקרר או התנור ובכך לפטור את המקום מבדיקה. (עי' בספר אומרה לשמך שם שיש חוב להוציא את החמץ או למכור וכנתבאר כיון שבזמנינו בקלות אפשר להזיזם). ולא מועיל לשפוך שם חומר פוגם וכדו', כיון שלפעמים אפשר למצוא שם אריזות ממתקים וכדו'. אך אם יודע שאין שם חמץ או שאין לו ילדים קטנים בבית שאולי הכניסו לשם חמץ, די בביטול בעלמא.

חמץ מאחורי או מתחת מייבש /מכונת כביסה - אם יודע שיש שם חמץ, או שיש לו ילדים קטנים, חייב לנקות שם, אף אם קשה להזיזו, [אלא אם כן אין אפשרות להזיזם, כגון שקבועים שם, וגם אם יפול לו איזה בגד שצריך לו לא יזיזם], אך מ"מ יכול למכור לגוי את המקום שמתחת ומאחורי המייבש או המכונת כביסה, וכך יפטור מחובת נקיון ובדיקה שם.

ספרי קודש בבית - אין צריך לבדוקם לפסח ואף שיש שם פירורים הרי הם בטלים (שו"ע סי' תמ"ז ס"ז וסי"א ושער הציון סי' תל"ג ס"ק לג), **ורבים מבני אשכנז נוהגים** כדעת הגר"א (מעשה רב סי' קע"ח) והחזו"א (או"ח סי' קט"ז סק"ח) יש לעשות מחיצה [אך אין צריך למכור לגוי]. אך מ"מ אף לדעת החזו"א מועיל לבדוק ספר ספר מחמץ. (עי' קונטרס הזכרונות ממרן החזו"א). אף למקילים ספרים שרגיל לאכול איתם יש מקפידים שלא להשתמש בהם בפסח, (כ"כ בשו"ת אול"צ, ונתבאר בהרחבה בשערי יוסף הל' פסח). ויש מתירים אך מ"מ יש להקפיד שלא לאכול איתם בפסח, ולא להניחם על מקומות שמניחים שם מזון כגון השולחן ומשטחי השיש.

ספרי קריאה של ילדים - אם משתמשים בהם עם חמץ, ויודע שיש שם הרבה חמץ דבוק, ראוי למוכרם לגוי, אך מ"מ אם בודקם ומנעם מחמץ [ואין רגילות לאוכלם עמהם] לכר"ע יכול להשתמש בהם בפסח. **אך ספרי קריאה של מבוגרים**, שלא מצוי בהם ממשות של חמץ רק פירורים דינם כספרי קודש וכנ"ל.

ספרים בבית הכנסת - אף לנוהגים כהגר"א וכהחזו"א, מ"מ ספרים שבבית הכנסת ובבית המדרש אפשר להשתמש בהם. (חוט שני פסח).

ברכונים וזמירות שבת וכדו' - כיון שבדרך כלל מלוכלכים בממשות של חמץ, יש למוכרם לגוי, אך אם הם נקיים משיירי מאכל מעיקר הדין אפשר להשתמש בהם בפסח, אך פשט המנהג להחמיר שלא להשתמש בהם בפסח.

צעצועים ומשחקים - העשויים פלסטיק שרוצים להשתמש בהם בפסח [כגון לגו קפלה וכדו'], אפשר לכבסם במכונה, [בתוך רשת, סדין או ציפית, ואי"צ שיהיה דוקא במים חמים אלא אף במים קרים] או להשליך עליהם חומר שפוגם את הלכלוך ואז אף אם יש בהם פירורי חמץ, הם פירורים מטונפים, שאין בהם חובת בדיקה וביעור.

משחקי קופסה, אם רוצים להשתמש בהם בפסח, יש לבדוק את חלקי המשחק ואת הקופסה. **אך אם מוכרים את הצעצועים והמשחקים לגוי אין צריך לבדוקם.** (הסכמת הפוסקים).

מטאטא - יש לנקותו היטב שלא יהיה פירורי חמץ בעין ושאר הפירורים בטלים, ויש מבני אשכנז מהדירים לייחד מטאטא חדש לפסח.

נקיון הרכב - יש לנקות את הרכב בכל המקומות שיכול להיות שם חמץ, ויכול לבדוקו אף ביום י"ג לאור השמש, אך במקומות שלא רואים את החמץ צריך לבדוק ע"י פנס או ע"י מישוש היד.

טלפונים - אם מלוכלכים בחמץ יש לנקותם מחמץ בעין.

מחשב - אם רגילים לאכול עמו יש לנקותו היטב שמא נדבקו בו פירורי מאכל, וכגון באיזור המקלדת וכדו'.

הלכות הכשרת המטבח וכליו לפסח

כתבתנו כאן בס"ד רשימת הכלים שאפשר להכשיר, אע"פ שנהגו לייחד כלים לפסח, מ"מ רבים שאין להם ממון בידם, מגיעלים ומכשירים את הכלים. אך ישנם כלים שלא מועיל להם הגעלה:

כלי חרס - כלי חרס, חרסינה, פורצלן, [ואף אין להשתמש בהם בצונן].

כלי לישה - נהגו שלא להכשירם לפסח. ולגבי מיקסר מעיקר הדין ניתן להכשירו ע"י שינקנו היטב, ואת מוט הלישה יגעלינו במים רותחים בכלי ראשון, אך למעשה נראה שלכתחילה ראוי שלא להכשירו לפסח כיון שמצוי שנכנס בו חמץ לתוך המנוע שקשה לנקותו, ובמקום הצורך יש לעשות שאלת חכם כיצד להכשירו.

כלי שצריכים ליבון חמור - ויתקלקלו ע"י ליבון חמור אין להגעילם לפסח, כגון: סיר פלא, כלים המצופים בטפלון, מצנע, סוסטר סנדביץ.

כיריים/חצובה/גז/מבערים/מכסה התנור

כיריים וחצובה - **לבני ספרד:** יש להכשיר את החצובה ואת הכיריים ע"י ניקוי היטב [עם חומר מסיר שומנים] והגעלה בכלי ראשון העומד ע"ג האש [ובמקום הצורך אף בעירוי מכלי ראשון], וטוב לכסותם

ספות - בדרך כלל דינו כחמץ שיכול להגיע לשם, ולכן יש להוציא את מקום הישיבה, ולנקותו היטב עם חומר שפוגם את המאכל או ע"י שואב אבק, אך מקום שאינו יכול להגיע אליו הו"ל כחמץ שנפלה עליו מפולת ואינו צריך לבער.

קירות הבית קירות שנגע שם ונדבק שם חמץ - כגון במטבח על הקיר וליד הכיורים וכדו', יש לנקותם (שו"ע סי' תמ"ב ס"ו, אך היינו דוקא במקום לכלוך הגריש"א והגרנ"ק).

דלתות ומשקופים - דלתות ומשקופים המהדרים לנקותם יש להזהר שלא להרטיב את המזוזה.

תריסים - תריסי החלונות אינם צריכים ניקוי לפסח, ואף אם נוגעים שם בידים עם חמץ, הרי בטלים בעלמא, אלא א"כ רואים שיש ממשות חמץ.

מסילות התריסים - מסילות התריסים שבסלון כיון שמתאסף שם חמץ, ומה שאי אפשר להגיע לשם הרי הוא מבוער, (הגריש"א והו"ד בספר אשרי האיש ח"ג עמ' שנג) וטוב לפוגמו ע"י חומר ניקוי, (הגר"ע פריד שליט"א). אך בשאר חדרי הבית [אם הם נקיים בדרך כלל] אי"צ לנקותם.

בויזם - בויזם כיון שבדרך כלל אין מכניסים בו חמץ, ואינו חייב בבדיקה, אלא אם כן יודע שהשתמש בו לאכסן חמץ.

רצפה - נקינה ע"י שטיפתה בערב בדיקת חמץ במים וסבון. (הסכמת הפוסקים).

מיטות - יש לנקות ולבדוק מתחת המזרונים ומתחת המיטות לרגילים לאכול שם, ובבית שיש ילדים קטנים, יש לבדוק גם מתחת כל המיטות לכל מקום שיכולים להגיע. (ע"י ב"י סי' תל"ג בשם הכל בו, ובשולחן גבוה שם סק"ב ובחזו"ע פסח עמ' לה).

שידות וארונות בגדים - שידות וארונות בגדים יש לבדוק מדפי שיתכן שניגשים אליהם בשעה שעסוקים עם חמץ, כגון מדפי המגבות, כמו כן בבתים שיש לילדים גישה לארון, יש לבדוק כל מקום שהם מגיעים אליו.

מיטות ועריסות - יש לבדוק היטב מתחת המיטות והעריסות, וכן יש לבדוק תחת המזרון שאין שם פירורי חמץ.

ארונות ומגירות - ארונות ומגירות של חדרי ילדים חובה לבדוקם בכל מקום שהילדים מגיעים לשם, אבל שאר המדפים אם אינו רגיל לגשת אליהם להוציא דברים בשעת הסעודה או שאין גישה לילדים להחביא שם חמץ אין צריך לבדוקם.

בגדים - יש לבדוק את כיסי הבגדים, ובפרט בבגדי ילדים, וטוב לכבס את הבגדים לפני הפסח כשהכיסים כלפי חוץ, ואז אין צריך לבדוקם. (עי' משנ"ב סי' תל"ג ס"ק מז) **ומ"מ יש לחזור ולבדוק את כיסי המכנסיים או החליפה בליל בדיקת חמץ או ביום שריפת חמץ, שמא הכניס בהם חמץ.**

תיקים וילקוטים - תיקים וילקוטים ותיקים או תיקי מחשב וכדו' יש לנקות ולבדוק מכל פירורי חמץ, (וטוב שיכין לשם בדיקה) ואם אפשר עדיף לכבסם, ואם מוכרם לגוי, טוב שיבדקם מחמץ בעין, ואין צריך לכבסם. **ומ"מ אף לאחר בדיקת חמץ תיקים שמשתמשים בהם בליל בדיקת חמץ או ביום שריפת חמץ יש לחזור ולבדוקם.**

ארונות המטבח - ארונות שמשתמשים בו לפסח יש לנקותו מוצרי החמץ ולנקותו בחומרי ניקוי שיפגום את החמץ שנמצא שם. (משנ"ב סי' תנ"א ס"ק קיג והגרש"א בספר אשרי האיש ח"ג פרק ג), ויש מהדירים לכסות את המדפים בנייר לבן, כיון שמניחים שם מאכלי חמץ.

ארונות הספרים - ארונות ומדפי ספרים, שניגשים אליהם בשעת האוכל, חייבים בבדיקה. בבית שמצויים בו ילדים קטנים יש לבדוק בכל המקומות שהילדים מגיעים אליהם, שמצוי שמכניסים שם חמץ.

בנייר כסף. **לבני אשכנז:** יש לעשות ליבון קל [במקומות שמגעילים כלים או ע"י ברנה, ויש מחמירים בליבון חמור] ואח"כ לכסותם בנייר כסף עבה, ורבים נוהגים לייחד כיריים וחצובה לפסח.

מבערים - מעיקר הדין אין צריך להכשירם לפסח, אך טוב לנקותם עם חומרי ניקוי ולהדליק את האש למשך כחמש דקות.

משטח הגז - לבני ספרד: יש לנקותו היטב ואין צריך לכסותו בנייר כסף עבה, ולבני אשכנז: יש להגעילו ע"י עירוי מכלי ראשון, ואח"כ לכסותו בנייר כסף עבה.

מכסה התנור - מכסה התנור יש לנקותו היטב, לבני ספרד אי"צ לכסותו כיון שעשוי מזכוכית, ולבני אשכנז יש לכסותו עם נייר כסף עבה [בשיעור שלא יקרע].

כפתורי הגז - יש לנקותם היטב.

כירה חשמלית/כיריים קרמיות/אינדוקציה/ארון שמעל הכיריים/קולט אדים

כירה חשמלית משטח מתכת - לבני ספרד: אפשר להכשירה ע"י שמנקים אותה היטב בחומר ניקוי, ולחכות עשרים וארבע שעות שלא השתמשו בו, ולהדליקה על חום הכי גבוה למשך שעה, ולבני אשכנז: יש להחמיר לקחת כירה חשמלית חדשה לפסח, ואם אי אפשר יש להכשירה כנ"ל, ולכסותה בנייר כסף עבה. ואת הכפתורים שמדליקים בהם את הכירה יש לנקותם היטב ע"י מסיר שומנים, אבל אין צריך לכסותם.

כירים קרמיות או כירה חשמלית ממשטח זכוכית - לבני ספרד: כיון שהם מזכוכית אי"צ הכשרה, וטוב לנקותה היטב בחומר מסיר שומנים ולהמתין 24 שעות ולהדליקה על החום הכי גבוה למשך כשעה. ולבני אשכנז: אין אפשרות להכשירה ויש להשתמש בכירה חדשה לפסח.

כיריים אינדוקציה - לבני ספרד: אפשר להכשיר כיריים אינדוקציה לפסח ע"י שמנקים אותה היטב, [ויש מחמירים לערות מים חמים או בליבון קל], ואי"צ לשים סיליפלס, כיון שבזמנינו התברר שכולה עשויה רק מזכוכית, ודינה ככלי זכוכית, ולבני אשכנז: בזמנינו שיש משטח סיליקון שנקרא "סיליפלס" ניחנו מעל האינדוקציה. ודי בה.

ארון שמעל הכיריים - במקום שעולים אדים [בחום שהיד סולדת בו] מהסיר, יש לנקותו היטב.

קולט אדים - קולט אדים [שמגיעים לשם האדים בחום של יד סולדת, ולא מתפזרים] אם מנקו היטב מכל לחלוחית זיעה שהגיעו לשם ע"י האדים, ומכסנו בנייר כסף אי"צ לפרקו ולנקותו.

פלטה חשמלית/בלעך

פלטה חשמלית - לבני ספרד: אם אין רגילים להניח עליה חמץ בלא שום הפסק יש לנקותה היטב, ודי בזה, אך אם רגילים להניח עליה חמץ בלא שום הפסק צריכה ליבון חמור, וכיון שא"א ללבנה חמור יש להניח עליה נייר כסף עבה או טס מתכת, ויש מחמירים גם לערות עליה מים רותחים. ולבני אשכנז: אף אם רגילים להשתמש בה בחמץ ללא הפסק, יש לנקותה היטב ולכסותה בנייר כסף עבה. ורבים נוהגים לכתחילה לייחד פלטה חדשה לפסח, ואם לא לנקותה היטב ולערות עליה מים רותחים ולהדליק את הפלטה במשך שעה.

בלעך - [פח שמכסים או את הכיריים של גז בשבת או ביו"ט]. אם משתמשים בו לסירים [אף שיש בהם חמץ] ולא רגילים להניח עליה חמץ כגון חלות וכדו' צריך לנקותו היטב, ואפשר להשתמש בו ע"י נייר כסף עבה. אם רגילים להניח עליה חמץ [כגון חלות וכדו'] ללא שום הפסק, צריך לכסותה בנייר כסף עבה, כיון שצריכה ליבון חמור, וכנ"ל הרבה מהדרים לייחד בלעך לפסח אף אם לא הניחו עליו חמץ בעין [כיון שקשה לנקותו].

תנור/תנור פירוליטי/מיקרוגל/טוסטר אובן/מיקרוגל אף שלהלכה נתבאר שרבים מבני ספרד נוהגים להכשיר תנורים רגילים, וכן מנהג רבים מבני אשכנז תנורי פירוליטי שניתן

להכשירם ע"י הדלקתם על תוכנית פירוליטי על חום הכי גבוה, מ"מ כיון שלכתחילה כיון שעדיף שלא להכשיר כלי חמץ לפסח נהגו לייחד תנור מיוחד לפסח או לקנות טוסטר אובן לפסח. [ונתבאר פרטי הכשרת התנור בארוכה בספר].

תנורי טורבו - תנורים שיש בהם מצב טורבו, [אף לנ"ל שיש מקילים להכשיר תנור אפיה] אי אפשר להכשירם לפסח, אלא ע"י ניקוי המאוורר שבטורבו בפתיחתו ע"י טכנאי, ולכן לכתחילה אין להכשירו לפסח, ובשעת הדחק ובמקום הצורך הגדול אפשר להתיר [ע"י שאלת חכם] להכשיר את התנור כדינים הנ"ל, ולכסות את מקום הטורבו בנייר כסף, וכן לשפוך למקום הטורבו חומר מנקה תנורים שפוגם את החמץ הנמצא שם, ולא להפעיל את הטורבו. אך מ"מ אפשר להכשיר את תא הגריל, ולהשתמש בו בפסח, אף שלא הכשיר את תא הטורבו, (ספר הורני חוקיך סי' תנ"א הערה נח).

תנורי פירוליטי - אף שנ"ל שלכתחילה יש לייחד תנורים כשרים לפסח, מ"מ בתנור פירוליטי ניתן להכשירו לפסח ע"י הדלקתו לתוכנית פירוליטי על חום הכי גבוה, וגם את התבניות [אם אינם נהרסות, וכ"ש את הרשת] ניתן להכשירם ע"י השארתם בתנור שדלוק תוכנית פירוליטי [ניקוי עצמי] על החום הכי גבוה.

אך כנ"ל לבני אשכנז וכן רבים מחמירים שלא לסמוך על הכשרת שום תנור לפסח, מ"מ רק דגמים בפירוליטי המאושרים [ברשימת התנורים הכשרים לפסח שע"י המכון הטכנולוגי שנבדקו ומגיעים לדרגת ליבון חמור מעל 450 מעלות, חברת אלקטרה, שאוליאן, בולמברג, אי אי גי, אלקטרולוקס, בכל הדגמים אינם מאושרים להכשרה לפסח, אך בוש, סימנס, קונסטרוקט סס ליין [סמסונג], רוב הדגמים מאושרים להכשרתם בפסח, ויש לבדוקם ברשימת התנורים, (וניתן לקבלם באימייל המופיע בסוף הגיליון)]. ויש מבני אשכנז שלא מכשירים תנורי פירוליטי.

(א). את הרשתות והמסילות כיון שלפי הוראות החברה יש להוציאם לפני הפעלת מצב הפירוליטי כדי שלא ייהרסו, יש להכניס לכל תנור נקי שאינו בן-ימיו ל 40 דקות בחום 250 מעלות. (ע"פ הנ"ל) ויש מחמירים להחליפם. ומסילה שאינה מתפרקת יש לכסותה בנייר כסף.

(ב). לבני אשכנז יש לעטוף את דלת התנור בנייר כסף עבה.

טוסטר אבן רגיל - לבני ספרד: אפשר להכשירו לפסח ע"י שינקה אותו היטב, מכל פירורי חמץ, וידליקו על שעה על חום הכי גבוה, ודין התבניות והרשת כנ"ל לגבי תנור, ולבני אשכנז: כנ"ל לגבי תנורים אין להכשירו לפסח.

מיקרוגל - לבני ספרד מעיקר הדין אפשר להכשיר מיקרוגל לפסח, ע"י שמחכה עשרים וארבע שעות מהשימוש האחרון עד להכשרתו, שינקו היטב, וכן לנקות את הגלגלים שעליהם יושבת הצלחת, ולאחר מכן יניח במיקרוגל כוס עם חומר ניקוי ולהפעילו כך למשך כמה דקות, וצלחת המיקרוגל יש לנקותה היטב מכל לכלוך. אף לבני ספרד ראוי שלא להכשירו לפסח. (שמעתי מהגאון רבי גדעון בן משה בשם הגרע"י זצ"ל שלא רצה להתירו בהכשרה) ובני אשכנז מחמירים שאין להכשיר מיקרוגל לפסח.

מיחם חשמלי/קומקום/מקציף חלב/טרמוס/תיון
מיחם חשמלי - אם לא הניחו עליו כלל חמץ, מספיק לנקותו היטב ואפשר להשתמש בו בפסח. אך מיחם חשמלי שהניחו עליו חמץ יש לנקותו היטב [באבנית ובמלא לימון שכשר לפסח], והמכסה והמיחם צריך הגעלה, על ידי שירותי בתוכו מים עד גדותיו אחרי עשרים וארבע שעות מהשימוש האחרון, ואחרי שירתת ינתקו מחוט השחמל, ויקח מצקת ויכשיר את קצותיו, ואת המכסה יגעיל בתוך כלי אחר או שישאירו בזמן ההרתחה מעל המיחם ויגלגל את שפתו של המכסה בתוך המים החמים.

ויש שמהדרים לכסות את המכסה של המיחם בנייר כסף, אף אם יודע שלא השתמש בו לחמץ, וגם כיון שיכול להיות שחיים עליו דבר חמץ במהלך השנה.

מיחם חשמלי שלא יודע או מסופק אם חממו מעליו חמץ אם יש לו מיחם שלא יודע אם הניחו עליו חמץ, או במקום שאין ידוע כגון בבתי כנסיות וכדו', יש לעשות הגעלה כנ"ל.

אבנית המיחם - לכתחילה יש להסיר את האבנית לפני ההגעלה.

קומקום חשמלי - **לבני ספרד**: **אם יודע שלא שמו עליו חמץ במשך כל השנה אפלו פיתה אחת או עירו מים חמים ממנו לתוך חמץ**, מספיק לנקותו מבחוץ, אך אם ניקו אותו בחומצת לימון או באבקת סודה שאינה כשרה לפסח, יש להגעילו וכדלקמן.

אבל אם שמו על גביו חמץ, או השתמשו בקומקום לשפוך מתוכו על סיר שמבשלים בו חמץ והאדים [בהם שהיז סולדת] עלו ונגעו בקומקום, לבני ספרד: צריך להרתיח מים בקומקום על ידי שיגלשו מהקומקום לדפנות, ואת המכסה שעליו הניחו את החמץ אפילו פעם אחת יש להגעילו בפני עצמו וכ"ל לגבי מיחם.

בכל אופן לבני אשכנז: אין להגעיל קומקום חשמלי שהשתמשו בו כל השנה לחמץ.

מקציף חלב - **אף אם מחממים בו חלב, שידוע שלא השתמש בו לחמץ, לבני ספרד**: אפשר להשתמש בו בפסח ע"י שינקנו היטב, **ולבני אשכנז**: אף אם יודע שלא השתמש בו כלל לחמץ במשך כל השנה, יש להגעילו לפסח, [א' כמ"ש הרמ"א שנוהגים להגעיל כל הכלים, ב' כיון שבחלב יש חשש רחוק של חמץ (הגאון רבי שמאי קהת הכהן גראס שליט"א והגרע"פ)].

טרמוס - לבני ספרד: אם בדרך כלל משתמשים בו רק במים חמים בלבד לתוך קפה או תה, אף אם משתמשים לדייסא שהיא חמץ הכשרו בשטיפה בצונן. **ולבני אשכנז**: יש להכשירו ע"י עירוי רותחין מכלי ראשון, כיון שלפעמים שופכים מזה מים רותחים ע"ג חמץ. **אך אם רגילים להשתמש בו לדייסא אף לבני ספרד צריך הגעלה.**

תיון - **אם השתמש בו כל השנה רק לתה בלבד, וידוע שלא נגע בו חמץ, לבני ספרד**: מספיק לשוטפו ודין, אך אם יש חשש שנגע בחמץ, יש להגעילו, **לבני אשכנז**: יש להגעילו או להשתמש בתיון מיוחד לפסח.

מנגל/נינג'ה גריל/ציפסר

כל סוגי המנגל אם יודע בודאות שלא השתמשו במנגל לחמץ [כגון במנגל חדש או שהשתמש בו פעמים בודדות], אלא צלו עליה חזה עוף וכדו' אבל לא שניצל עם פירורי לחם או בשר מעובד כגון קבב או עם תבלינים שיש בהם ספק חמץ וכדו' אינו צריך הגעלה, אבל אם הוא ספק יש להחמיר שצריך הגעלה.

מנגל גז או גריל - לבני ספרד: אפשר להפעילו למשך שעה על החום הכי גבוה וכבולעו כך פולטו, ואת הרשת יש להחליף. [כיון שהשתמשו בה חמץ חם ביבש, וכיון שאי אפשר ללבנה צריך להחליפה] (ע"פ ה"ל לעיל). **ולבני אשכנז**: אין להכשירו אלא א"כ מגיע לליבון חמור.

מנגל חשמלי - אם השתמשו בו לחמץ יש לקנות חדש לפסח, כיון שאי אפשר ללבן את גופי החימום. (הסכמת הפוסקים).

מנגל גחלים - את המקום שמניחים בו את הגחלים, מעיקר הדין אינו צריך הכשרה, [א' כיון שלא שמים שם מאכלים חמץ והולכים בכלי לפי רוב תשמישו, ב' ואף אם נפל שם חמץ, החמץ שנופל לשם מיד נשרף, וכן אין להשתמש בגחלים שהשתמש בהם כל השנה]. **אך לכתחילה נכון להחמיר לעטוף את מסגרת המנגל בנייר כסף עבה כדי שהרשת החדשה שנמצאת על המנגל לא תגיע ישירות במסגרת המנגל אלא בנייר הכסף העבה**, (ע"י שו"ע י"ד סי' צ"ב ס"ח ובס"י צ"ג וק"ה ובמשנ"ב סימן תנ"א ס"ק קלו).

רשת המנגל - צריכה ליבון חמור, [עד שיתאדם] כיון שבדרך כלל שמים חמץ כגון שניצל עם פירורי לחם וכל דבר שיש בו חמץ וכדו', או לחמם פיתות וכדו', **אך כיון שקשה לעשות לו ליבון חמור ויש חשש שיהרס יש לקנות רשת חדשה** (הסכמת הפוסקים).

נפנף למנגל - צריך להגעילו או לקנות חדש לפסח.

רשת לצליית כבד - לבני ספרד: אם יודע שלא השתמשו בה בחמץ מספיק לשוטפה ולנקותה, אך כיון שמשתמשים בה על כיריים של חמץ ראוי להגעילה, **ולבני אשכנז**: יש להגעילה.

נינג'ה גריל - [מכשיר חשמלי שבדרך כלל מורכב מתבנית מתחלפת ומעל האוכל או מתחתיו נמצא גוף חימום או גריל שמחממים את האוכל על ידי בישול

וצליה ללא שמן], **אם השתמשו בו בחמץ**, התבניות צריכות ליבון חמור ולא מועיל להכשירם לפסח כיון שע"י הליבון יהרס, [ולדעת הרבה ראשונים חמץ היתרא בלע ולכן יש מקום לדון שסגי בליבון קל עכ"פ במיעוט תשמיש, ולהתיר בזה במקום הצורך כגון לבע"ת וכדו' אם אי אפשר באופן אחר] **אך אם יודע בודאות שהשתמש בו כל השנה בדברים שאינם חמץ בעין או שאינם חמץ ודאיים** נראה שיועיל להכשירו בליבון קל, ע"י שידליקו למשך כשעה על החום הגבוה עם התבנית שרוצה להכשירה לפסח, ויכול להשתמש בו לפסח, אך כיון שיש בזה כמה דגמים כל דגם לגופו, **ובכל אופן יש לעשות שאלת חכם כיון שיש בזה כמה חברות וסוגים ודגמים שונים.**

ציפסר - [הוא כלי שמטגנים בו ציפס, ובזמנינו מטגנים בו הרבה דברים, כדורי פלאפל, קציצות, שניצלים, חצילים, ועוד]. **אם השתמשו בו רק לתפוז"א, לבני ספרד**: אם השתמשו בו רק לתפוז"א, כיון שבדרך כלל בשמן אין חמץ רק חשש קטניות, אי"צ להכשירו לפסח. **ויש מחמירים שצ"פסר חשמלי אם השתמש בשמן שאינו כשר לפסח ימלא את הציפסר במים ויחמם עד למצב של רתיחה שגלשו מעט ואת המכסה יגעיל ברותחים. אף לבני ספרד**, אם השתמשו בו לעוד דברים כגון לכדורי פלאפל או קציצות וכדו' כיון שמצוי שיש שם חמץ, צריך להגעילו, ע"י שינקנו היטב וימלאו במים חמים שימלאו את הכלי עד שפתו, ואח"כ יזרקו לתוכו אבן מלובנת, ולמעשה כיון שקשה להגעילו יש לקנות חדש. **ולבני אשכנז**: בכל אופן אין להשתמש בו בפסח.

מקרר ומקפיא

מקרר ומקפיא - ינקם וישטפם היטב במים צוננים שלא יישאר בהם שום פירור חמץ, וכן ינקה היטב את הגומיות שבדלתות המקרר והמקפיא באמצעות מברשת שיניים וכדו' לפי שמצויים פירורים בחריציהם, ויש הרבה מקפיאים שבפתחי האוויר שלהם יש חריצים שנפלו לתוכם פירורים קטנים של חמץ, וכיון שאי אפשר להגיע אליהם, לכתחילה יש לתן בהם מעט חומר ניקוי בכדי לפגום פירורים אלו מאכילה, ואם לא יבטלם בביטול חמץ ודין.

מדפי המקרר - לבני אשכנז נהגו לשים נייר לבן על המדפים לפני שמנניח עליהם את מוצרי הפסח כיון שאולי הניחו סיר חמץ חם בתוך המקרר. [ואף שלכאורה היה נראה שצריך לשים ניירות עבים, מ"מ כיון שהוא רק חשש וחומרא נהגו להקל בנייר דק] **אך לבני ספרד** אין חיוב לנהוג כיון, כיון שבכל כלי הולכים אחרי רוב תשמישו.

הכשרת הכיורים/ברז/שיש

כיור מנירוסטה - לבני ספרד: יש לנקותו היטב עם חומרי ניקוי, וטוב להחמיר לערות עליו מים רותחים מכלי ראשון.

ולבני אשכנז: יש לנקותו היטב עם חומרי ניקוי, ולאחר המתנת עשרים וארבע שעות מהשימוש האחרון במים חמים יש להכשירו ע"י עירוי מכלי ראשון. **ויש מחמירים** שלא מועיל לו עירוי מכלי ראשון כיון שחוששים למיעוט תשמיש (כמבואר ברמ"א סי' תנ"א סי' י) כיון שלפעמים שופכים בכיור מאכל גוש חמץ חם כגון פסטות וכדו', ולכן צריך לעשות הגעלה בכלי ראשון ממש ולא רק בעירוי, לכן צריך לעשות גם עירוי מכלי ראשון וגם העברת אבן מלובנת באש על גבי הכיור.

כיור מחרס/חרסינה/פורצלן - לבני ספרד די לנקותו היטב עם חומרי ניקוי, כיון שרוב תשמישו אינו בחמץ, אך טוב להחמיר לערות עליו מים רותחים ג' פעמים, ויש מחמירים, לשים עליו כיור אחר מפלסטיק או ממתכת מיוחד לפסח. **ולבני אשכנז**: כיון שהחומרים הנ"ל כיון שלא מועיל להם הגעלה יש לנקותו היטב, ולהניח בו כיור המיוחד לפסח. (הוראת הפוסקים). ואם יודע שבפסח לא משתמש במים חמים, אי"צ לכסותו.

ברז שבמטבח - לבני ספרד: מספיק לנקותו היטב ולשוטפו במים צוננים, **ולבני אשכנז**: יש לנקותו ע"י עירוי מכלי ראשון כיון שלפעמים נוגעים בו אדים מסירים שיש בהם חמץ או שזרמו מים רותחים מהברז לתוך סירים שיש בהם חמץ, ולכן יש להכשירו ע"י שימתין 24 שעות בלא שימוש במים חמים, וגם ידליק את הבוילר, כדי שבשעת ההכשרה יהיו המים הזורמים חמים, וגם יפתח את ברז המים החמים עד שיזרמו בו מים החמים ביותר שאז דינו כעירוי מכלי ראשון.

מדיח כלים/מכונת קפה/מטחנת בשר/מיני בר/מכשיר סודה סטרים/מעבד מזון וכדו'

מדיח כלים נחלקו הפוסקים האם ניתן להכשירו, ולהלכה לבני אשכנז אי אפשר להכשירו לפסח, אך לבני ספרד אפשר להכשירו לפסח ע"י שינקנו היטב, ומפעילים את המכונה [על החום הכי גבוה, ומגיע בדרך כלל אף 1000 מעלות] בלי כלים בתוכה בשטיפה אחת ברותחים עם חומרי ניקוי שפוגמים.

מכונת קפה אספרסו וכדו' - אם השתמשו בה לקפסולות של 100 קפה אי"צ להכשירה לפסח, [בין לבני ספרד ובין לבני אשכנז] ואם השתמשו בה לקפסולות שיש שם עוד חומרים שלא ידוע מה שיש שם, צריך לנקות את המכונה היטב מכל שיירי מאכל, ואח"כ יש להגעיל את כלי ההכנה של המכונה, והמקציף של החלב, [וישנם מכונות שאפשר להגעילה ע"י הפעלת תוכנית ריקה, ע"י שירוקן קפסולה, ויפעיל את המכונה, תוכנית אחת]. (הוראת הגר"ע פריד שליט"א, וראה מה שהתבאר בארוכה בשערי יוסף דיני הגעלת כלים).

מטחנת בשר לבני ספרד: אם השתמשו בו לחמץ [קר] בלא דבר חריף, די לנקותה היטב. **ולבני אשכנז:** אין להשתמש בה בפסח.

אף לבני ספרד: אם השתמשו במכונה לחמץ יחד עם חריף או טחנו בו חמץ חם, יש לנקותה היטב ואח"כ להגעילו במים רותחים, [ואם קשה לנקותה היטב ויש חשש שמא נשאר שם פירור של חמץ יש לשים החלק המנוקב בנקבים דקים ינקנו היטב יתנונו על האש]. **וישנם מכונות בשר חשמלית שאם ישים בה מים חמים תתקלקל ואי אפשר להגעילה, ולכן אם השתמש בה בחמץ עם דבר חריף או שהחמץ חם א"א להגעילה.**

מיני בר - צריך לנקותה היטב, אך אינו צריך הכשרה, לפסח, כיון שהמים שיוצאים ממנו אינם חמץ, וגם מה שיש בכוס בדרך כלל אינו חמץ, וגם אם יש בכוס חמץ במקום יציאת המים מהמיני בר החום לא מגיע לשיעור יד סולדת, ולכן די לנקותו מחמץ שבעין ויש מקפידים שאין להשתמש בו בפסח.

מכשיר סודה סטרים - לבני ספרד: יש לנקות את המכשיר חיצונית במטלית לחה, והבקבוקים די להם בשטיפה. **ולבני אשכנז:** את המכשיר יש לנקות היטב, ויש להשתמש בבקבוק אחר לפסח. [וכנ"ל בדעת הרמ"א].

בלנדר ניגנ'ה ומעבד מזון - שטוחנים בו פירות וירקות, לבני ספרד: אף אם טוחנים שם חמץ כגון עוגיות שהם קרות בדרך כלל ומשתמשים בו רק בצונן ובלא דברים חריפים, [ולא בחמץ חם] ולכן מעיקר הדין די לנקותה היטב. ואולם טוב להגעיל את הסכינים, כיון שבקל יכול להגעילם. (ע"י שו"ע סי' תנ"ז סט"ז ובמשנ"ב שם ס"ק פו, וע"י בערך השלחן יו"ד סי' קג סק"ב ובפר"ח סי' ס"ט סק"ד). **לבני אשכנז:** אם טחנו בה דברים חריפים עם חמץ אין להשתמש בה בפסח ללא הגעלה כיון שיצא ע"י זה טעם החמץ.

כלי המטבח

מעמד ליבוש כלים או מייבש כלים - מייבש סכו"ם - די לו בניקוי היטב, ושטיפה ובדיקה שאין בו חמץ, ויש מחמירים להחליף מעמד מיוחד לפסח, היות וכלי האכילה באים איתו במגע.

מסגנת שבכור - לבני ספרד: אף שלפעמים מערים עליה מים רותחים מכלי ראשון, שיש שם לכלוכי חמץ, מותר להשאירו בכיור בפסח, **ולבני אשכנז:** מעיקר הדין אין צריך להכשירו לפסח, אך נהגו להחמיר להגעילו או לייחד כשר לפסח.

משולש שבכור - משולש שבכור, טוב להחמיר שלא להשתמש בו בפסח, אלא ע"י הגעלה כיון שאפשר שהשתמשו בו בחמץ חם, ובפסח ישטוף את הכלים במים רותחים בחום שהיד סולדת בו. (הוראת הגר"י משדי שליט"א).

מגדרת - די לה בשטיפה ואין צריך לייחד לפסח, ולבני אשכנז נוהגים לייחד מגדרת לפסח.

מסחטת תפוזים וכדו' - לבני ספרד: אם סחטו בה במשך ימות השנה רק פירות לא צריך להכשירה לפסח ודי לנקותה בצונן כיון שאין משתמשים בהם בחמץ. **אך אם משתמשים בה לפירות**

שיש שבמטבח - לבני ספרד: אם הניחו עליו חמץ, יש לנקות את השיש היטב, ואח"כ אפשר להגעילו ע"י עירוי מכלי ראשון, אך אם מכסה את השיש בפי בי סי או בנייר כסף עבה או בטפט עבה שהמים לא חודרים תחתיו [ואי"צ הכשר לטפט] אי"צ להכשירו, (ע"י שו"ע סי' תנ"א ס"כ ובמשנ"ב שם ס"ק קיד, ובכה"ח שם ס"ק רלג, והתבאר בארוכה בשערי יוסף פסח, ולכו"ע מהני טפט או כיסוי עבה ע"י בחוט שני פסח). **ואם לא הניחו עליו חמץ חם, כגון שכל השנה [רוב הפעמים] מניחים את הסירים על תחתית לסיר וכדו', לבני ספרד השיש אינו צריך הכשרה ודי בשטיפה ונקיון, ולבני אשכנז:** יש להכשיר את השיש כנ"ל.

ולבני אשכנז: בכל אופן יש גם להגעילו מכלי ראשון על ידי המתנה של עשרים וארבע שעות מעת שהשתמשו בו בחמץ חם, וגם לכסותו בפי וי סי או בנייר כסף עבה.

הגעלת השיש בקומקום חמץ - שמגעילים את השיש לפסח יש להגעיל בקומקום של חמץ, ואפשר גם בשל פסח, אם השיש אינו בן יומו. (ע"י שעה"צ סי' תמ"ד סק"ד ובשו"ע הרב סי' תנ"א סעיף נט). אך מ"מ אם הגעיל בקומקום של פסח אינו נאסר.

שיש חברון - דינו כאבן רגילה שאפשר להגעילה לפסח.

שיש קיסר - לבני ספרד: אם יערה עליו מים רותחים הרי הוא יתקלקל, ולכן יש לכסותו בפי בי סי או בנייר כסף, **ולבני אשכנז:** שמחמירים לעשות גם עירוי וגם כיסוי לא יועיל להכשירו, וגם שיש אומרים שלא מהני ליה הגעלה, (במשנ"ב סי' תנ"א סק"ח מבואר שמועיל לו הגעלה, ואולם בחזו"א או"ח סי' קכ סק"ב מבואר שלא מועיל לו הגעלה, ויש מחמירים כהחזו"א), **אך יש אומרים שמהני ליה הגעלה ע"י עירוי** (הגרש"ז"א בהליכות שלמה פ"ג אות ד').

שיש גרניט - אפשר להגעילו.

שיש פורצלן או קיסר פורצלן - אפשר להכשירו ע"י עירוי של מים רותחים מכלי ראשון כיון שעמיד לחום בטמפרטורות גבוהות.

קרמיקה על הקיר שליד הגז - במקומות שמגיעים שם אדים מהסירים, בחום שהיד סולדת בו, לבני אשכנז ראוי לכסותם עם נייר כסף וכדו'. (ע"י רמ"א יו"ד סי' צ"ב ס"ח, ובשערי יוסף בשר בחלב בארוכה).

מגב לשיש - אינו צריך הכשרה, אך יש לנקותו היטב שלא ישאר בו פירורי חמץ.

שולחנות

שולחן זכוכית - לבני ספרד: אף אם אוכלים עליו מספיק לנקותו היטב, [כיון שזכוכית אינה בולעת]. **ולבני אשכנז:** אם השולחן מכוסה תמיד במפה וכדו' מספיק לנקותו היטב, ויכסם במפה, אבל אם אוכלים עליו כיון שאוכלים אף חמץ חם צריך להגעילו במים רותחים, אך במקום הגעלה אפשר לכסותו בכיסוי עבה.

שולחן ממתכת - אם השולחן מכוסה תמיד במפה וכדו' מספיק לנקותו היטב, ויכסם במפה נקיה, אבל אם אוכלים עליו ממש, והשתמשו בו בחמץ חם מעיקר הדין מספיק לשים מפה או כיסוי עבה וכנ"ל, [ויש מחמירים לכסותו בשני כיסויים], **לבני ספרד: ראוי לערות עליהם מים רותחים, אך מ"מ אם מכסנו במפה עבה אי"צ להגעילו. **ולבני אשכנז:** יש לערות עליו מים רותחים, אך מ"מ אם מכסנו במפה עבה אי"צ להגעילו. (ע"י שו"ע סי' תנ"א ס"כ, ובמשנ"ב שם סקט"ו).**

שולחן מעץ - [אף אם מצופה בפרומיקה] אם משתמשים בו כל השנה מכוסה במפה, די לנקותו היטב, ולכסותו במפה, אבל אם אוכלים עליו ממש, לבני ספרד: מעיקר הדין די לנקותו היטב, ואין צריך הגעלה, וטוב לכסותו במפה עבה בחג הפסח. (ע"י ערוך השולחן יו"ד סי' קכ"א ס"ד). **ולבני אשכנז:** חייבים לערות עליו מים רותחים כיון שהולכים לפי מיעוט תשמיש, אך מ"מ אם מכסנו במפה עבה אי"צ להגעילו.

שולחן לימוד שבבית או שולחנות בבית הכנסת - די בניקיון בלבד, ואין צריך לשים עליו מפה.

ולא נשאר בהם אוכל דבוק. אך רבים מבני אשכנז נוהגים לייחד מגבות מיוחדות לפסח.

סמרטוטים - אין צריך לנקותם היטב לפסח, אף שמצוי בהם פירורי חמץ כיון שהם בטלים ופגומים.

כלי כסף - כגון גביעים וכדו', כיון שבדרך כלל תשמישם בצונן די בשטיפה ובהדחה, ואע"פ שלפעמים משתמשים בהם בחמץ חם כגון שתיה חריפה, כיון שרוב תשמישם אינו אלא בצונן, לא הלכו בכל כלי אלא אחר רוב תשמישו. ואם נשתמש בהם חמץ בחמין בתוך מעט לעת יש להחמיר ולהכשירם בחמין כדרך תשמישם בחמין, ודוקא כשאין בני יומם יש להתירם בשטיפה והדחה בצונן. (חזו"ע פסח ע"מ קמז). **ואף למנהג בני אשכנז** גביעים ששימושם בצונן, אם יודעים בוודאות שלא נגע בחמץ חם ולא כבש בשום צורה די בשטיפה.

מברשת שיניים - אין צריך לייחד מברשת שיניים מיוחדת לפסח, ודי בנקיונה בלבד, אך רבים נהגו לייחד מברשת שיניים חדשה לפסח.

כף אשפה - יש לנקותו ולשטוף במים מכל הלכלוך שבו.

כד חלב - יש לנקותו ולשטוף במים קרים. [ואף לבני אשכנז נראה שא"צ ליחד לפסח].

טבעות - טבעות של נשים אין בהם חשש ואין צריך לחטט בחרציהן במחט או להגיעלם, ואפשר להשתמש בהם בפסח.

שיניים תותבות וכדו'

שיניים תותבות/ברזלים ליישור שיניים [-קוביות]/ **סתימות זמניות** - כיון שאוכלים בהם בכל ימות השנה, **יש לנקותם היטב שלא ינשא בהם שום חשש חמץ בעין, וטוב שיערה עליהם מים רותחים מכלי ראשון**, [אך מעיקר הדין אין חיוב א]. כיון ששיניים תותבות אוכלים בהם מכלי שני שאין היד סולדת בו, ואם כן אינו צריך שום הכשר, ב. ואפילו אם לפעמים השתמש באוכל ומשקה מכלי שני שהיד סולדת בו, מכל מקום לפי שיטת השו"ע הולכים אחר רוב תשמישו, וע"פ הרוב אין היד סולדת בו, ומ"מ לגבי פסח שיש מחמירים גם בכלי שני, טוב להחמיר להדיחן ע"י עירוי מכלי ראשון קודם פסח].

ויש מחמירים לבני אשכנז שלא לאכול בהם חמץ 24 שעות לפני סוף זמן איסור חמץ לא לאכול חמץ חם כגון קוגל רותח דייסת סולת או מרק חם עם אטריות וכדו' וכן ימנע מאכילת דברים חריפים המכילים חמץ, [ויש שדקדקו שלא לאכול חם בפסח כלל].

בקבוק לתינוק וכדו'

בקבוק לתינוק - אם משתמשים בו לדייסא שהיא חמץ, לכתחילה יש לקנות חדש לפסח, אך אם משתמשים בו רק למטרנה או סימלאק ראוי לקנות חדש לפסח כיון שיש שם חמץ, אך אם קנו בקבוק חדש חודש לפני פסח, אי"צ להכשירו לפסח, כי בדרך כלל זה כבר כשר כחודש לפני פסח.

פיטמת הבקבוק - אם השתמשו בה לדייסא, יש לקנות חדש לפסח כיון שקשה לנקותה.

כסא אוכל לתינוק - **לבני ספרד**: יש לנקותו היטב בכל סדקיו וחריציו עם חומר שפוגם את המאכל, ואי"צ לערות מים רותחים, כיון שלא מניחים מאכלים חמים על השולחן. **ולבני אשכנז**: טוב להחמיר לערות עליו מים רותחים, אם יש חשש שהניחו עליו אוכל רותח בחום שהיד סולדת בו, אבל מעיקר הדין אי"צ עירוי ורק יש להזהר לנקותו היטב בכל חריציו. (הגר"ע פריד שליט"א בס' אזהרה לשמך על המועדים שדי לנקותו היטב).

מחלק מנות - של מטרנה ודייסא וכדו', יש לנקותם היטב.

מברשת לניקיון בקבוק תינוק - **לבני ספרד**: אף אם משתמשים בה במים חמים, אי"צ כשר לפסח, ודי לנקותה היטב מכל שיירי מאכל, **ולבני אשכנז**: אינה צריכה כשרות לפסח ודי בנקיונה היטב רק אם משתמשים בה במים חמים, אבל אם משתמשים בה במים חמים לניקוי הבקבוק צריך חדש לפסח.

מוצץ - אינו צריך שום הכשרה, ודי בשטיפתו היטב.

חריפים כגון זיתים או לימון, יש להחמיר שצריכה הגעלה. **לבני אשכנז**: בכל אופן צריכים להגיעלה.

מלחייה - בין מלחייה מכוסה ובין מלחייה פתוחה אף שטבלו בה לחם, אפשר לנקותה ולהשתמש בה בפסח. ואף אם שופכים ממנה על סיר רותח שהאדים עולים ממנו, בדרך כלל אין זה מגיע ליד סולדת בו. [ויש שנהגו להחמיר לייחד חדש לפסח אך אינו חיוב].

צנצנת סוכר וקפה/תבלינים וכדו' - אין צריך הכשר לפסח אלא ינקנה היטב.

פורס ביצים - **לבני ספרד**: מותר להשתמש בפסח וישטפנו במים, ואף שהשתמשו בו שהביצה רותחת אין לחוש, **ולבני אשכנז**: יש לייחד חדש לפסח.

מקלף - **לבני ספרד**: אין צריך לייחד מקלף לפירות וירקות לפסח אלא די בשטיפה והדחה, **לבני אשכנז**: וכן יש מהדרים מבני ספרד לייחד לפסח.

כותש שום - **לבני ספרד**: יש לשוטפו בצונן, **ולבני אשכנז**: יש לייחד לפסח.

מפצח אגוזים - **לבני ספרד**: אינו צריך חדש לפסח ודי לו בשטיפה בצונן, **ולבני אשכנז**: נוהגים לייחד מפצח אגוזים מיוחד לפסח.

סלייסר - **לבני ספרד**: אף אם יודע שהשתמש בו בחמץ יש לנקותו ואת החריצים היטב, ואם השתמש בו בדבר חריף עם החמץ יגעיל את הסכינים, **ולבני אשכנז**: צריך לייחד לפסח.

קרש חיתוך שעשוי מזכוכית - **לבני ספרד**: אי"צ להכשירו וצריך לנקותו היטב, **ולבני אשכנז**: צריך להכשירו ע"י עירוי מכלי ראשון.

קרש חיתוך שעשוי מפסלטיק או ממתכת או מעץ - **לבני ספרד**: אי"צ להכשירו, אף אם השתמש בו בחמץ ידיחינו יפה עם חומרי ניקוי בן החריצים, **ולבני אשכנז**: יש להכשירו ע"י הגעלה.

תבניות סיליקון של גלידה ושוקלדים וכדו' - **לבני ספרד** מספיק לשוטפם עם סבון, אבל אם משתמשים בהם רק ביבש אין להם הכשר, **ולבני אשכנז** יש לייחד לפסח.

תחתית לסיר - יש להדיחו כראוי ולעשות לו הגעלה, אף אם עירו עליו מכלי ראשון.

כיוור שמשמש לנט"י - כיוור שבבית שמשמש לנטילת ידים בלבד, ואינו משמש לשטיפת מאכלים וכלי אכילה, צריך לנקותו ואינו צריך הכשר.

מצית לגז - מצית לגז יש לנקותו היטב משיירי לכלוך, אבל אין צריך לקנות חדש לפסח.

סקוטש - יש לקחת חדש.

שואב אבק - יש לרוקן אותו לפני זמן ביעור החמץ בערב פסח, ולנקות את המכשיר היטב.

פח אשפה שבבית - יש לנקותו ולשטפו במים היטב.

ארגז לחם או סכין לחתיכת לחם - **לבני ספרד**: יש לנקותו היטב, וכיון שתשמישו בצונן אפשר להשתמש בו בפסח, **ולבני אשכנז**: נוהגים להצניעו ולא להשתמש בו בפסח.

כלי לנטילת ידים וכלי של מים אחרונים - ינקנו היטב.

כפפות גומי - [שמשמשים לרחיצת כלים] צריך להכשירם בעירוי מכלי ראשון ובמקום הצורך אפשר אף הגעלה בכלי שני. ויש אומרים שהגומי אינו בולע.

שמיכה שמניחים על הסירים - שמיכה וכדו' שמניחין על סירי החמין בשבת ובלועה מזית החמץ, הכשרתה ע"י כיבוס במכונת כביסה בחום של 45 מעלות.

מגבות/מפות - אי"צ לייחדם לפסח אפשר להשתמש במה שהשתמשו כל השנה, ע"י שיכבסם במכונת כביסה של 45 מעלות

השתמשות בדברים שנמכרו לגוי

הוצאת דברים - מעיקר הדין מותר להוציא תרופות וכדו' ממקום שנמכר לגוי רק פעם אחת אף שיש שם חמץ גמור. (ספר דינים והנהגות בשם החזו"א שהתיר לצורך חולה) אך מ"מ בזמנינו מתנים עם הגוי שיהיה אפשר לקחת את הדברים שיצטרכו, (שו"ת תשובות והנהגות) ולכן יש להתיר אף שלא במקום חולי אלא לצורך גדול. [כגון אם שכחו שם מצלמה וכדו'] אך מ"מ אין להקל בזה אלא רק פעמיים שלושה ולא יותר כדי שלא יהיה נראה כחוכא ואיטלולא.

מכר בטעות מצרכי פסח - הרי זה מכירה בטעות, ויכול להשתמש בהם בפסח. (הגר"ש וואזנר זצ"ל והו"ד בקובץ מבית לוי פסח).

הצנעת החמץ מביתו - היכר

אם מוכר חמץ בעין מעיקר הדין צריך מחיצה של עשרה טפחים או לנעול את החדר או את הארון כדי שלא יבוא להשתמש בחמץ בפסח, אך בזמנינו שבמכירת חמץ משכירים את המקום לגוי הרי החמץ נחשב ברשות הגוי ומעיקר הדין אין צריך מחיצה, אך מחמירים בזה לשים היכר כדי שלא יבוא להשתמש בחמץ, ולכן **אם הארון נעול במפתח או סגור בדבק או מדבקה שרשום עליה מכור לגוי סגי בזה.** (עי' משנ"ב סי' תמ"ח סק"ב).

מוצרים שצריכים קירור או הקפאה - יכול להשאירם שם, ויכסם בשקית שחורה גדולה, וישם מדבקה של מכור לגוי.

כיסוי תנור או סירים שבלוע בהם חמץ - מעיקר הדין אינם צריכים מחיצה, אך טוב לסגורם וכדו' או במדבקה מכור לגוי, (עי' שו"ע סי' ת"מ ס"ב והיינו דוקא בחמץ גמור, ועי' שו"ע הרב וכן הורה הקה"י והו"ד באורחות רבינו פסח אות טז).

חמץ שבבזים וכדו' - הרי הוא כמחיצה ואי"צ לסגור אותו. (הורני חוקיך פסח ח"א סו"ס תנ"ב).

מכירת חמץ של עובד זר בבית הישראלי

עובד זר שנמצא בבית הישראלי, אם יש לגוי חדר בפני עצמו ורק שם אוכל חמץ, אי"צ וא"א למכור את הבית לפסח, אבל אם יש לו חמץ בתוך בית הישראלי, **אם לא חייבים להביא לגוי אוכל**, מותר שהגוי יאכל רק בחדרו של הגוי או באותו שולחן, ואח"כ ינקו כדי שלא יאכל עמו הישראלי חמץ באותו שולחן, ובדאי שאי"צ לבדוק אותו, כיון שהחדר הרי הוא כמושכר לו. [אך מ"מ אם יש חשש שהיהודי יאכל מחמץ גוי כגון בחולה אלצהיימר וכדו' ראוי שלא יהיה חמץ כלל בבית הישראלי, רק בתוך חדרו של הגוי] **אבל אם חייבים להביא לגוי אוכל** אסור שהגוי יאכל חמץ בבית הישראלי משום מראית העין, ואם אי אפשר למנוע מהגוי יאכל את החמץ אף בחדרו ישכיר לגוי את החדר בפרוטא, וכך הגוי יוכל לאכול בחדרו. (עי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' קע"ז, ושו"ע סי' ת"מ ס"ג, ומשנ"ב שם סק"ח, ושער הציון שם סק"ל, ועי' שו"ת רב פעלים ח"ב או"ח סי' נ"ה, ובשערי יוסף הל' מכירת חמץ עמ' 79).

דיני אכילת חמץ שנמכר לגוי

חמץ או ספק שהיה ברשות הישראלי, ולא נמכר לגוי - אף שביטל אותו, הרי הוא אסור באכילה ובהנאה. (שו"ע סי' תמ"ח ס"ה ומשנ"ב סק"ח). ויש מקילים במקום הפסד מרובה (משנ"ב סק"ט ובשער הציון שם, ובכח"ח סק"ה). **ויש לעשות שאלת חכם.**

שימוש בדברים שלא מכר לגוי ואין בהם חמץ או שהם חמץ נוקשה - בדברים שאין בהם חמץ, ולא משתמשים בהם מתורת חומרא, כגון סיגריות סבונים וכדו', מותרים בהנאה אף בלא הפסד מרובה.

שכח למכור ויסקי - אם שכח למכור בקבוק ויסקי וכדו' כיון שיש בו חששות חמץ אסור בהנאה. (עי' שו"ת פני יהושע ח"ב סי' ט' שכיון שנעשה רק מזיגה של חיטה אינו חמוץ גמור, מ"מ הסכמת הפוסקים שדינו כחמץ גמור עי' שו"ת חכם צבי סימן כ', ובמשנ"ב סי' תמד סק"ד).

הלכות מכירת חמץ

מכירת חמץ בזמנינו - תקנת מכירת חמץ, הייתה רק באופן ארעי, בין הגוי ליהודי, ולא ע"י רב שמוכר את החמץ של כל העיר שבוה נראה כהערמה, (עי' שו"ע סי' תמ"ח ס"ג), ולכן בזמנינו מחמירים [בין לבני אשכנז ובין לבני ספרד] שלא למכור חמץ בעין, אך מי שיש לו חמץ בעין כמו בעלי חנויות וכדו' יכול למכור את חמץ בעין או אדם שיש לו הפסד מרובה, [כל אדם לפי ערכו, עני לפי עונו, ועשיר לפי עושרו, (כמו שמצינו בהל' בשר וחלב, וראה בפתחי תשובה יו"ד סי' ל"א סק"ב שכתב בשם תשובות הר הכרמל חיו"ד סי' ט"ו "אין לזה דבר קצוב, והכל לפי ראות עיני המורה ולפי העת והזמן ולפי האדם שההפסד שלו אם לגביה הוא הפסד מרובה מיקרי הפסד מרובה". וכן הסכמת הפוסקים)] נהגו להקל למכור את החמץ כיון שלמכירה יש תוקף הלכתי, אך הרבה מחמירים שלא לאכול מחמץ שנמכר לגוי, אבל למעשה מעיקר הדין אפשר לסמוך על המכירה כיון שהמכירה חלה, ולכן אפשר לאכול מחמץ שנמכר לגוי כדין.

מכירת חמץ בבית הכנסת - יש שנוהגים למכור את החמץ שיש להם באיזה חדר בבית הכנסת, וכך הוא מכירה יותר חזקה, כיון שהגוי רואה את החמץ, [וגם כל החמץ בידו דינו כהפסד מרובה].

מכירת בקבוקים פתוחים - באופנים שמוכרים, יש להסתפק אם מותר למכור לגוי בקבוקים או מוצרים פתוחים, ונראה להתיר אם מוכר הרבה חמץ אבל אם מוכר בקבוק אחד פתוח יש להחמיר.

מכירת תערובת חמץ - מוצרים שיש בהם תערובת חמץ ואינם חמץ גמור מותר למכור אותם במכירת חמץ. (הסכמת הפוסקים).

מוצרים ספק חמץ או חמץ נוקשה - ולכן מוצרים [שאינם חמץ] שהשתמש בהם כל השנה, ולא הקפיד בהם על חמץ, יכול למוכרם. **וכ"ש דברים שיש מחמירים או מדקדקים שלא להשתמש בהם בפסח, סיגריות סבונים בשמים אודם תמרוקים וחומרי ניקוי וכדו' שמותר למכורם לגוי לכתחילה.**

מוצרים שצריך למכור לגוי - המוצרים שצריך למכור לגוי, כל מוצרים שיש בהם חשש חמץ כגון קטניות שאין עליהם חותמת כשרות לפסח אף אם השתמשו בהם אפשר למכורם לגוי לכתחילה, אבל מוצרים שכשרים פסח לאוכלי קטניות אין צריכים למכורם לגוי כיון שאין בהם חמץ, אך ראוי לסגורם בארון כדי שלא יבוא לאוכלם.

המוצרים שאפשר למכור לגוי - מוצרים שרשום עליהם, עמילן סתם/דגניים/לתת/דקסטרוזה/גלוטן, המוצר מכיל חמץ.

מוצרים שכתוב עליו עלול להכיל גולטן - אינם חמץ.

מוצרים שלא ידוע מה מכילים או מוצרים שהם ספק חמץ - יש למכורם לגוי.

מכירת חמץ לאדם שאין לו מה למכור - אף אדם שאין לו מה למכור רבים נוהגים לעשות מכירת חמץ.

מכירת סירים או כלים - שהשתמשו בהם בחמץ כל השנה, אם הם נקיים אי"צ למכור אותם. אבל אם נשאר בהם חמץ דבוק, [למקילים למכור חמץ בעין] **ימכרו רק את החמץ הבלוע בהם, ולא את הכלי עצמו,** [כי אם מוכרים את הכלי עצמו, הכלי אח"כ יצטרך טבילת כלים בלא ברכה, כיון שהיה ברשות הגוי].

מכירת קמח - נחלקו הפוסקים האם אפשר למכור קמח במכירת חמץ, כיון שיש מקומות שהקמח עובר טחינה רטובה, אך למעשה אף בזמנינו מותר למכור קמח לגוי. (כהכרעת המשנ"ב סי' תנ"ג סק"ז, ויש שמחלקים שבזמנינו החיטים עברו הרטבה גמורה במים, עי' עוטה אור פסח בקו' ההלכות עמ' מח, אך מ"מ הורו הגר"ק ועוד שאף אם היה לתיתו הרי הוא ספק חמץ ומותר) **[ויש מחמירים].**

שכח למכור מוצרים שרשום עליהם עלול להכיל גולטן - מותרים בהנאה.

דיני אכילה מחמץ שנמכר לגוי

אכילה מחמץ שנמכר לגוי כדן - יש מקפידים שלא לאכול חמץ שנמכר לגוי אף שהמכירה נעשתה כהלכתה, אך להלכה רבים נוהגים להתיר בזה ולאכול מחמץ שנמכר לגוי, כיון שלמכירה יש תוקף. (הגר"א במעשה רב אות קפא, הרע"א וכמובא באגרות סופרים מ"ז, החזו"א אורחות רבינו ח"ב עמ' עט אות יט).

תערובת חמץ שנמכרה לגוי - אף למקפידים שלא לאכול חמץ שנמכר לגוי, אבל תערובת חמץ שנמכרה לגוי מותר לאוכלה. ואף אם הוא דבר המעמיד או עביד לטעמא יש להקל, ויש מחמירים. (עי' שו"ע תמ"ז ס"א, במעשה רב שם ובמשנ"ב ס' תמז ס"ק קא וס"ק קה).

קמח ושמרים שנמכר בחנויות לאחר הפסח - למקפידים שלא לאכול חמץ שנמכר לגוי, יש אומרים שאין להשתמש בקמח שנמכר לגוי אף בחנות, כיון שיש מחמירים להחשיבו כחמץ גמור, אך דעת רבים מן הפוסקים להקל בזה, (ראה במש"כ בשערי יוסף הל' מכירת חמץ, ושו"ר שכן הורה הגר"מ שטרנבוך שליט"א) ויש מחמירים שלא להשתמש בקמח של טחינה יבשה או קמח מלא או קמח שנטחן לאפיית מצות, אבל קמח כוסמין למחמירים שלא למכור קמח יש להחמיר גם בקמח כוסמין.

זהירות תולעים בקמח שנטחן לאחר הפסח - בקמח שנטחן לאחר הפסח עלול להיות נגוע בהרבה תולעים יותר מקמח רגיל, מחמת השבתת הטחנה בימי הפסח והימצאות תולעים במכונות ובצנרת המעבר, ולכן קמח זה טעון ניפוי כמו קמח רגיל.

שמרים - שמרים אינם חמץ, וכן שמרים יבשים בהכשר בד"ץ העדה החרדית אינם חמץ, אך שמרים שאינם בהכשר בד"ץ העדה החרדית יש בהם חשש חמץ, ולכן אין להשתמש בהם רק אם יוצרו לאחר הפסח.

קניית חמץ ממאפיה לאחר הפסח - הרבה מאפיות מקפידות את הבצק ובמוצאי חג הפסח רק אופים, ולכן למקפידים שלא לאכול חמץ שנמכר לגוי, צריכים לברר דבר זה, ובדרך כלל בימים הראשונים שלאחר פסח משווק החמץ מבצק שנמכר [וכן בעוגות צריך לברר שנאפו לאחר הפסח, ובדרך כלל אינו מצוי עתה עוגות חדשות במשך שבוע לפחות, וכל מאפיה לגופה].

נאמנות מוכרים על מכירת חמץ - אין להסתמך על דברי המוכרים שהמוצרים נאפו או יוצרו או נטחנו לאחר הפסח, אלא רק ע"י תעודת כשרות או מכתב עם חתימת המשגיח כשרות במקום.

קניה במקום שלא ידוע אם מכרו את החמץ - אין לקנות חמץ בחנויות [באיזורים שאינם שומרי תורה ומצוות] אלא א"כ יש תעודה שמכרו את החמץ לגוי, וכן אין לקנות חמץ מיסטונאי שידועלא מכר את החמץ לגוי. [וקשה להסתמך על המכירה הכללית לגוי] ובבד"ץ העדה החרדית והרב לנדא מקפידים שגם הסוכני משנה ימכרו את החמץ [ולקנות ספק תערובת חמץ בחנות שלא ידוע אם מכרו את החמץ לגוי נראה שמוותר, (עי' שו"ע הרב ס' תס"ז סק"כ, ובשדי חמד חו"מ סימן ח' ס"ק סג ד"ה ואף, ובמשנ"ב ס' תמז סק"ד), וצ"ע]. אבל אם יש ספק שמא היה אצל יבואן סיטונאי שלא מכר כדן, והגיע לחנות אחר חג הפסח, אי"צ לחשוש לזה, ומעיקר הדין מותר.

מצוה לאכול חמץ במוצאי פסח - אין מצוה לאכול חמץ במוצאי פסח, אך רבים נמנעים שלא לאכול מצה במוצאי פסח. (עי' תרגום יונתן בא יב יח).

קוד ייצור לאחר הפסח - ניתן לברר ע"פ קור הייצור האם המוצר מיוצר לאחר הפסח, והשנה הוא מספר 5109 [דהיינו שהמספר הרשון מסמל את השנה בלועזי, וג' הספרות האחרונות מסמנות את מספר הימים מתחילת השנה הלוועזית], ולכן מוצרים שהקוד שלהם הוא 5110 הם מוצרים שיוצרו לאחר חג הפסח. [לפעמים יש תוספת של הספרה 2 דהיינו שיוצר במשמרת השנייה, ואז יהיה כתוב 5110-2 או 25,110]. מ"מ אין לסמוך על זה במאה אחוז, כי כבר היו מעשים ששווק קמח

בחנויות לפני פסח, [בהכשרים הכי טובים בשוק] עם תאריך וקוד לאחר הפסח. ומ"מ דינו כספק שמותר, וכדלהלן.

קניית נטחן ונאפה לאחר הפסח - אף מוצרים שייצרו לאחר חג הפסח, לרוב הם מיוצרים מקמח או מרכיבים אחרים שנמכר לגוי, ולכן רבים מקפידים לקנות רק ממה שרשום על האריזה נטחן ונאפה לאחר הפסח. [ובכל בד"ץ בהוראות שלו].

ספק אם נטחן או נאפה - לרבים המקפידים שלא לאכול מנמכר לגוי אם יש ספק אם מיוצר ונטחן לאחר הפסח, אפשר להקל. (פרי מגדים סימן תמח משנ"ב סק"ד ד"ה ומש"כ שאין למכור, שבספק שרי, וכן נראה במג"א ס' תמ"ט סק"ב, ועי' משנ"ב שם סוף ס"ק קה, ועי').

קניית מחנות של גוי - מותר לקנות חמץ לאחר הפסח מחנות שהבעלים גוי, ואין צריך לחשוש שמא את קנה את החמץ מיהודי שלא קנה את החמץ, כיון שספק חמץ נמכר מותר, וכנ"ל.

הלכות בדיקת חמץ

חיוב בדיקה - מדאורייתא מספיק לבטל את החמץ, אבל חכמים תקנו לבדוק את הבית מחמץ, כדי שלא יבוא לאכול את החמץ או מחשש שלא יבטל כראוי את החמץ. (פסחים ב' ע"א מח' רש"י ותוס').

זמן הבדיקה בשנים עברו - בזמן חז"ל היו מנקים את הבית רק ב"ג ובי"ד היו בודקים את כל הבית מחמץ במשך שעות ארוכות.

בדיקת מוקדמת בזמנינו - בזמנינו כיון שקשה מאוד לבדוק את כל הבית בליל י"ד באופן יסודי, נהגו להתחיל לבדוק בעת הנקיין לפסח, (וכעי' מש"כ הרמ"א ס' תל"א ס"א בשם המרדכי שנהגו לכבד את הבית מחמץ ביום י"ג לפני הבדיקה) **וכדי לצאת ידי חובת הבדיקה לכו"ע, יש לבדוק אם נר או עם פנס בלא ברכה.** (עי' שו"ת שבט הלוי ח"א ס' קלו, ובחוט שני פסח עמ' פה, ובשו"ת אור לציון ח"ד פרק ז' תשובה טו בהערה, ובספר אזוריה לשמך על המועדים).

בדיקה חוזרת בליל י"ד - מ"מ אף אם בדקו בלא ברכה לפני ליל י"ד, [ומנקים את הבית היטב ומרזקים את כל החמץ למקום] **מ"מ חייבים בליל י"ד לחזור ולעשות "עיון" ולבדוק בכל הבית אם יש חמץ.** (עי' שו"ע י"ד ס' קצ"ט וט"ז שם סק"ד).

צורת הבדיקה בזמנינו - לבני ספרד: [ורבים מבני אשכנז]. אף אם עשו בדיקת חמץ בליל י"ג או לפני זה עם פנס וכדו' יש לבדוק היטב, ולראות ולעיון אם ניקו את כל המקומות ובדקו אותם היטב, כגון בתיקי הילדים והנשים או בתיק הטו"ת, או במקרה או במקפ"א או בארון מוצרי הפסח או מתחת המזרונים או המיטות או מתחת שולחן שנפתח שמא נשארו שם מוצרי חמץ, ולכן יש לבדוק היטב את הבית ולא רק בבדיקה בעלמא שלוקחת עשר דקות. (עי' שו"ע ס' תל"ג ס"א ומשנ"ב וסדר היום ביעור חמץ ועוד). **ולבני אשכנז:** עיקר הבדיקת חמץ בעת הנקיין, ובליל י"ד מקיימים את תקנת חז"ל, לבדוק ולעבור את כל הבית שניקו אותו ובדקו אותו מחמץ, אך כיון שהבית כבר נקי, [ובמטבח כבר מכינים מאכלי פסח ומקפידים שלא להכניס פירור לבית] נהגו לשים עשרה פתיתים. (עי' רמ"א סו"ס תל"ב ובשער הציון שם סק"ב). ומ"מ אף המקילים כבני אשכנז יש להם על מה לסמוך.

דינים הנוהגים לפני זמן בדיקת חמץ

איסור מלאכה ואכילה - אסרו חכמים להתעסק במלאכה אכילה וכדו' חצי שעה קודם זמן בדיקת חמץ שמא ישכח ולא יבדוק. **איסורים אילו הם רק על הבעל הבית שבדק את הבית ולא על כל בני הבית.**

זמן האיסור - מחצי שעה לפני זמן בדיקת חמץ אסור לעשות כל מלאכה שלוקחת הרבה זמן, (עי' משנ"ב סק"ה וסק"ו וכה"ח סק"א וסק"א), אבל מלאכת עראי שלא תיקח הרבה זמן מותר [כמבואר בסימן רל"ב ס"ב].

רחיצה - אף שאסור להיכנס למרחץ חצי שעה קודם הזמן (שו"ע ס' תל"א ס"ב ומשנ"ב סק"ח), ונראה שבמרחץ שבזמנינו מותר כיון שאין בה שיהוי ולוקחת כמה דקות.

תספורת - תספורת אסורה בין שער הראש ובין שער הזקן.

ברכת שהחיינו - אין מברכים ברכת שהחיינו ל בדיקת חמץ, וז"א שטוב ונכון לפטור את ברכת שהחיינו על הבדיקה אם יש לפניו פרי חדש או בבגד חדש, (עי' בא"ח ש"א פרשת צו ובכה"ח סי' תלב סק"ט).

כוונת הברכה - יכוון בברכת "על ביעור חמץ" גם על הביטול שלאחר הבדיקה, וגם על שריפת החמץ וביטולו למחרת.

הפסקה בדיבור בין הברכה לבדיקה - אסור להפסיק בדיבור בין הברכה לבדיקה, ואף בדברים שהם צורך הברכה. ואם עבר ודיבר, אם הם מענייני הבדיקה אינו צריך לחזור ולברך, ואם דיבר דברים שלא מענייני הבדיקה צריך לחזור ולברך (סי' תל"ב ס"א ומשנ"ב סק"ה). **הפסקה בדיבור באמצע הבדיקה** - אם הפסיק בדיבור באמצע הבדיקה, לאחר שהתחיל הבדיקה מותר לדבר בדברים שהם מצורך הבדיקה, אבל דברים שאינם קשורים לבדיקה לא ידבר, אך מ"מ אם עבר ודיבר אינו חוזר ומברך.

ברכת אשר יצר וברכה על שתיה - אף דברים שאינם צורך הבדיקה, מעיקר הדין אם יש בהם צורך חשוב יכול לדבר, כגון ברכת אשר יצר או אם רעב או צמא מותר לכתחילה לטעום דבר מאכל או משקה ולברך עליו. ורבים מחמירים אף שלא לברך אשר יצר או לאכול ולשתות באמצע הבדיקה.

דינים ומנהגים בבדיקה

בדיקה בנר - תקנת חז"ל שיש לבדוק בלילה לאור הנר נולא לאור הלבנה (שור"ע סי' תל"ג ס"א) משום שבו יכול לבדוק גם בחורים ובסדקים (משנ"ב שם סק"א וסק"ג) ולכן יש לבדוק עם נר שעווה. נולא באבוקה.

בדיקה בפנס - במקומות שקשה לבדוקם עם נר (כגון רכב וכד'), יכול לבדוק עם פנס לכתחילה.

בדיקה בנוצה - בזמן הבדיקה לוקחים כלי כדי לשים בו את החמץ שמוצאים בזמן הבדיקה, ויש שנהגו לקחת נוצה (משנ"ב סי' תל"ג סקמ"ו ובכה"ח שם סק"פ ד) ורבים אינם נוהגים כן.

הנחת מלח וסוכין בקערה - יש נוהגים ע"פ הקבלה שמוליכים עם הבדוק קערה שנותנים בתוכה חתיכת לחם וסוכין כדי לחטט בה בחורין וסדקין, ונוהגים להניח בה מעט מלח (בא"ח ש"א פרשת צ"ו ה"ו).

כיבוי החשמל - יש נוהגים לכבות את האור בשעת בדיקת חמץ, אך לכתחילה עדיף שלא לכבות את האור, וכל אחד יעשה כמנהגו

מקומות הצריכים בבדיקה

כל מקום שיש לחוש שמא הכניסו או הגיע אליו חמץ אפילו באקראי חייב בבדיקה (שור"ע סי' תל"ג ס"ג). אבל מקום שאינו רגיל להכניס לשם חמץ במשך ימות בשנה, אי"צ לנקותו ולבדוק מחמץ לפני פסח. וראה עוד פרטי המקומות שנתבארו בארוכה לעיל בדיני בדיקת חמץ.

מקום שניקוהו לפני פסח - במקום שמכניס לשם חמץ, אף אם הוא מקום נקי חייב בבדיקת חמץ, וכנ"ל, אך מ"מ אם יודע שניקו את המקום, אך אין צריך לבדוק את המקום הנ"ל הרבה זמן, אלא די לעבור על המקום ולשאול את בני הבית אם נקו את המקום או לראות שאין שם חמץ.

תיקים וכדו' בגדים שיש בהם כיסים/עגלות וכדו' - אף אם ניקו אותם לפסח חייבים לחזור ולבדוקם היטב.

מאחורי התנור או המקרר - יש לבדוק שם היטב שמא נשאר שם חמץ.

ארונות בגדים - אם רגילים להשתמש בהם בעת הסעודה או שיש לו ילדים קטנים חייבים בבדיקה, אבל אם הם גבוהים מאוד או מעל הארון וכדו' אינו צריך בבדיקה.

ספרייה - אם יש ילדים יש לבדוק היכן שידם מגעת [שמא הכניסו חמץ מאחורי הספרים כמצוין], אבל הספרים אינם צריכים בבדיקה. [כנתבאר בדיני נקיון הבית לפסח] אך את הזמירות והברכונים יש לבדוק.

חדר כביסה וכדו' - אם יש ילדים קטנים בבית דינו כמקום שרגילים להכניס לשם חמץ שחייב בבדיקה.

חצר הבניין/חנייה - אם פתוחים לאור השמים ולא ידוע שיש שם חמץ, אינם צריכים בבדיקה (עי' שור"ע סי' תל"ג ס"ו), אבל אם משתמשים שם או ילדים משחקים שם, ועד הבית צריכים לעשות שם בבדיקה.

סגירת החנויות - ראוי לסגור את כל החנויות מיד בצאת הכוכבים בליל י"ד לפחות למשך שעה אחת, כדי שהלקוחות ילכו לבדוק את החמץ שבביתם, אך אם ממנים שלוח לבדיקת חמץ שפיר דמי, כיון שחייב בדיקת חמץ מוטל על האנשים ולא על הנשים, ולכן אין מניעה שנשים ילכו בשעת בדיקת חמץ.

איסור אכילת פת - אסור לאכול פת מחצי שעה שלפני צאת הכוכבים, אבל מותר לאכול פת עד כביצה, (משנ"ב סי' תל"א סק"ו). וכן הוא הדין שאסור לאכול מזונות מפת הבאה בכסנין מחמשת מיני דגן עד כביצה, (כה"ח סקט"ו). ואסור לאכול הרבה אף ע"י שומר.

אכילת פירות וחטיפים - מותר לאכול פירות וירקות וחטיפים שאינם מיני דגן אפילו הרבה. (ביה"ל סי' תל"א ס"ב) אבל משהגיע זמן הבדיקה אין נכון לשהות הרבה זמן ע"י אכילת פירות (משנ"ב שם סק"ו).

שתיה - אסור לשתות משקה המשכר יותר מכביצה, אבל קולה וקפה וכדו' מותר. (וכנתבאר בס' רל"ב).

לימוד תורה - אסור להתחיל ללמוד בזמן בדיקת חמץ, ואם התחיל כבר ללמוד לפני השקיעה מותר להמשיך ללמוד אף שהגיע זמן בדיקת חמץ, אבל שהגיע צאת הכוכבים לדעת השו"ע אינו צריך להפסיק מללמוד, ולדעת הרמ"א צריך להפסיק מללמוד (שור"ע ורמ"א סי' תל"א ס"ב). אך מ"מ מותר ללמוד הלכות בדיקת חמץ, כיון שעסוק בהלכות אלו, וזכר לבדוק את החמץ. (הוראת הפוסקים).

אמירת תהילים - מותר לומר תהילים עד זמן בדיקת חמץ.

שינה - אסור לישן אף שנת עראי, [ואף אם מנמנם בספה או על השולחן בביתו יש לחוש שמחמת עייפותו ילך לישן במיטתו]. (כמבואר בס' רל"ב וסי' רל"ה).

זמן תפילת ערבית - מתפללים ערבית ואח"כ בודקים, צריך להתפלל ערבית ואחר כך לבדוק, [בין שמתפלל ביחידות ובין שמתפלל בציבור] מפני שתדיר ושאינו תדיר קודם, (משנ"ב סי' תלא סק"ח, כה"ח סק"ח). ויש מחמירים שטוב שישיים לו שומר [אדם או פלאפון שרשום עליו שעון מעורר עם בדיקת חמץ] צריך לומר לו שיזכריו לבדוק מיד לאחר תפילתו.

המתפלל מאוחר - אדם שנוהג להתפלל תפילת ערבית בשעה מאוחרת בקביעות יבדוק את החמץ ואחר כך להתפלל, ואח"כ יתפלל תפילת ערבית, כיון שלגביו אינו נחשב תדיר קודם.

דיני הנחת עשרה פתיתים

לפני בדיקת חמץ נהגו שמחביאים עשרה פתיתים, (ע"פ האריז"ל, ומעיקר הדין די בכמה פתיתים ובלבד שיהיה בהם כזית וכמו שיתבאר להלן) [אחד מבני הבית ולא הבדוק ומ"מ במקום שאין אדם אחר שיניח יכול בעל הבית להניח בעצמו] **כדי שימצא הבדוק ולא תהא הברכה לבטלה** (רמ"א סי' תלב ס"ב משנ"ב שם סק"ג).

כיסוי הפתיתים - יש לעטוף את הפתיתים בנייר כסף או בשקית אטומה היטב, כדי שלא יפלו פירורים.

המחפשים אחר הפתיתים - וכן"ל שבדיקת חמץ היא על החמץ ולא על הפתיתים, יש להזהר שהבדוק יבדוק את החמץ ולא רק יחפש את הפתיתים (קיצור שור"ע סי' ק"א ס"ח).

גודל הפתיתים - לבני ספרד יש להניח פתיתים יהיו פחות משיעור כזית, (שערי תשובה סק"ז בשם המחזיק ברכה), ולבני אשכנז יש לשים פתית אחד שיהיה בו כזית, (עי' סי' תמ"ב ס"ח ובמשנ"ב סק"ג וסק"ז). **מקום הנחתם** - יש להניח את הפתיתים במקום שהדרך להכניס לשם חמץ כל השנה.

לא מצאו אחד הפתיתים - בני ספרד נהגו לסמוך על ביטול חמץ, ורבים מבני אשכנז מקפידים לחזור ולבדוק את הבית שוב. ולכן יש לזכור היטב היכן הניחו את עשרת פתיתי החמץ, וטוב לכתוב על דף את המקומות בהם הניחו את פתיתי החמץ, [וכבר היה מעשה שהניחו אחד הפתיתים בתנור של פסח, ולא מצא אותו בעל הבית, ואח"כ בשלו בו אוכל בפסח].

דיני הברכה על בדיקת חמץ

שמיעת הברכה לילדיו העוזרים בבדיקת החמץ - לכתחילה צריכים לשמוע את ברכתו, ואם לא שמעו את ברכתו אין לשלחם לבדוק, (משנ"ב שם סק"א).

הברכה - קודם שיתחיל לבדוק יברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו על ביעור חמץ. (שור"ע סי' תל"ב ס"א).

גינה/חצר פרטית פתוחה לאור השמים - אם אין שם שום תשמישים, אי"צ בדיקה. (שו"ע שם) אך בזמנינו בדרך כלל מצוי שם חמץ.

מרפסת הבית/גג פתוח - מעיקר הדין אי"צ בדיקה כיון שפתוח לציפורים וליונים, אך כיון שמצויים שם חפצים וכדו' ורגילים להשתמש שם יש לבדוק שם.

מחסן/רכב וכדו' - לאחר שמסיים לבדוק את ביתו, ימשיך ללא הפסק בדיבור לבדוק את הרכב/מחסן חדר/לימוד מקומות/עבודה וכדו'. [ואף אם הפסיק בדיבור ימשיך לבדוק בלא ברכה]. [אף אם ניקה את הרכב כמה ימים לפני פסח, ולא הכניס לשם חמץ מ"מ יש עליו חובת בדיקה].

חדר מדרגות - יש חיוב בדיקה בחדר מדרגות ליד דירתו (הסכמת הפוסקים), אך מ"מ בבנינים שוטפים את כל הרצפות עם חומר ניקוי נפגמים גם הפירורים שבפינות ואין חייבים ביעור. ואם אוכלים בערב פסח בחדר המדרגות ולא שוטפים אחר כך, אז יש לבדוק את הפינות שלא דורכים בהם.

ארון חשמל תיבת דואר חדר אשפה מקלט - יש חובת בדיקה בארון חשמל וכדו', ותיבת הדואר, ובחדר אשפה, ובמקלט, וכיון שקשה לבדוק שם טוב לפני זמן בדיקת חמץ שיאמר בפני שלשה "אני מפקיר לפניכם כל זכויות שיש לי בגג במקלט בחדר המדרגות במחסנים ובפח אשפה ומקומי" ובזה פוטר את עצמו מלבדוק במקומות הנ"ל.

הנמצא בפנימיה/מושב זקנים/יולדת בבית החלמה בערב פסח - אף אם נמצא בחדר אם עוד אנשים, יעשה בדיקת חמץ בחדר שנמצא בו וגם בארון ליד מטתו שיש בו את חפציו, אף שיש עוד אנשים בחדר, ויכולים לברך על הבדיקה.

דינים הנוהגים אחר הבדיקה

ביטול חמץ - אחר הבדיקה בלילה מבטלים את החמץ שאינו ידוע לו, ואומרים כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא ביערתיה ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא (שו"ע סי' תל"ד ס"ב). ויש נוהגים לומר כן ג' פעמים (מורה באצבע סימן ז' אות רג יעו"ש) ובפעם השלישית יאמר ליבטיל ולהוי הפרא כארעא. [ועיקר הביטול הוא בלב, שיגמור בלבו שכל חמץ וחשש חמץ שיש ברשותו הרי הוא כמבוער ואינו חשוב כלל. (שו"ע הרב שם ס"ז)].

הצנעת החמץ - אחר הבדיקה ישים את החמץ שמצא וכן את החמץ שרוצה לאכול בבוקר במקום שמור שלא יתפזר, ולא יהיה צריך עוד בדיקה לביתו. (שו"ע סי' תל"ד ס"א ומשנ"ב שם סק"ב).

לאכול במקום מיוחד וזהירות מפירורי החמץ - ולכן יש להזהר שלא לאכול כי אם במקום מיוחד (כה"ח שם סק"ב) וכן יזהר לאחר הבדיקה שלא ישליך פירורין על קרקע הבית (חמד משה סק"ב).

צחצוח נעליים - מותר.

כתיבה והדפסה לצורך המועד - מותר. (שו"ע שם).

תפילת ערבית ואמירת הלל

לאחר התפילה אומרים הלל שלם בברכה בהתחלה ובסוף, [ויש מבני אשכנז שלא נהגו לברך] (שו"ע סי' תפ"ז ס"ד). **ויש להקפיד לאומרו "בנעימה"** (שם) דהיינו במנגינה.

הלל ביחידות - גם ביחידות יש לומר הלל בברכה. (עי' כה"ח שם סקל"ח).

נשים - אף נשים חייבות באמירת הלל בליל פסח בברכה כיון שאף הן היו באותו הנס. וכן נוהגים בני ספרד ורבים מבני אשכנז. (עי' תוס' סוכה לח ע"א ד"ה מי שהיה עבד ואשה). [ויש נוהגים שהאשה פטורה מאמירת ההלל. (שו"ת דברי יציב או"ח סי' ר"ז)].

הלכות ליל הסדר

דיני לבישת קיטל בליל הסדר

מנהג בני אשכנז ללבוש קיטל בליל הסדר, ובני ספרד לא נהגו בזה. (עי' כה"ח סי' תע"ב סק"ל) [ואם מתארח במקום שלא לובשים קיטל, לא ילבש כמנהג המקום. (הגר"ש"א)]. ומ"מ אין להכנס עמו לבית הכסא.

חתן בשנה ראשונה - יש מנהגים שונים אם לובשים קיטל או לא, וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו.

אבל בתוך השנה - יש נהגו שלא לובשים, ובזמנינו רבים נוהגים ללבוש.

דיני קערת ליל הסדר

קערת ליל הסדר - יש בה את המרור, הכרפס ומי מלח לטבל בהם את הכרפס, החרוסת, זרוע וביצה. (שו"ע סי' תע"ג ס"ד ובשו"ע הרב שם) ומעל הקערה מניחים שלש מצות, שלימות. (שו"ע הרב סי' תנ"ח ס"ב). כדלהלן.

זמן הבאת הקערה - המנהג הרווח להביא את הקערה קודם הקידוש. (פמ"ג סי' תפ"ו) ויש נוהגים להביאה אחר הקידוש קודם אכילת הכרפס. (עי' שו"ע סי' תע"ג ס"ד) ולנוהגים כהגר"א יש להביאה אחר טיבול ראשון. (מעשה רב אות קצא).

לפני מי שמים קערה - מביאים את הקערה רק לפני בעל הבית, (שו"ע סי' תע"ג ס"ד) ואף אם יש לכל אחד שולחן קטן לפניו אין צריך להניח את קערת הסדר (שו"ע הרב שם ס"ד, ומשנ"ב סק"ז) ויש נוהגים להניח לפני כל אדם נשוי ג' מצות.

סדר הקערה - ישנם שלשה מנהגים בסדר הקערה. א. **לדעת הרמ"א** יש לסדר את הקערה לפי הסדר הנהוג בליל הסדר מדין אין מעבירין על המצות, ולכן יש להניח את הכרפס והמי מלח בסמוך לעורך הסדר, ואחריהם שלש מצות ואחריהם מרור וחרוסת וזרוע וביצה, כדי שלא יעבירו על המצות. (רמ"א סי' תע"ג ס"ד). ב. **לדעת האריז"ל** יש להניח את הזרוע מימין וביצה משמאל ומתחתיהם המרור באמצע, ואחר כך חרוסת מימין תחת הזרוע והכרפס משמאל תחת הביצה, (באר היטב סי' תע"ג סק"ח ובכה"ח סקנ"ח). ג. **לדעת הגר"א** יש להניח את השתי מצות באמצע מרור מימין וחרוסת משמאל בצידם, ולמטה מהם זרוע מימין וביצה משמאל. (מעשה רב סי' קצ"א). **וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו, ומי שאין מנהג בידו פשוט המנהג כהאריז"ל.**

השתמשות במהלך ליל הסדר במה שנמצא בקערה - אפשר להשתמש במהלך הסדר במה שנמצא בקערה, אך ע"פ הקבלה נכון שלא לגמור את מה שנמצא בקערה. (עי' בא"ח פרשת צו הלכה לב).

הכנת הזרוע - נוהגים לצלות את הזרוע [שיש בו קצת בשר] על גחלים (שו"ע סימן תעג ס"ד) ובזמנינו אפשר אף ע"ג הכיירים של גז או בתנור (שערים מצוינים בהלכה סי' קי"ח קו"א ס"ה).

נהגו לקחת זרוע מעוף. אך יש מקפידים לקחת זרוע של טלה או כבש או בקר.

הכנת הביצה - נוהגים שהביצה תהיה מבושלת (שו"ע סימן תע"ג ס"ד) או צלויה (רמ"א שם) וכן נוהגים בני אשכנז לצלות את הביצה (משנ"ב סקל"ב) ונהגו להניח את הביצה בקליפתה, וכל אחד יעשה כמנהגו.

הכנת החרוסת - החרוסת, צריכה להיות סמיכה, ושהיה בה יין אדום, ויש נוהגים להכינה מתמרים, וכל אחד יעשה כמנהגו. ויש שנהגו להכין בעצמם את החרוסת.

אכילת הזרוע לאחר ליל הסדר - מצוה לאכול את הזרוע, [למחרת ליל הסדר] ולא לזרוק אותו לפח. ויש נוהגים לזרוק את הזרוע לפח או לשמור אותו.

דיני "קדש"

זמן הקידוש - הקידוש של ליל הסדר, אין לעשותו אלא אחר צאת הכוכבים. ואולם שהגיע הזמן מיד אחר תפילת ערבית יש למהר לעשות קידוש כדי שלא ישנו התינוקות. (שו"ע סי' תעב ס"א ומשנ"ב סק"ה).

חלוקת קליות ואגוזים - נוהגים לחלק לתינוקות קליות ואגוזים ושאר מיני מתיקה כדי לעוררם שלא ישנו וכן כדי שיראו שינוי מהמנהג בכל השנה שאין מחלקים אלא אחר הסעודה, ויבואו לשאול מה נשתנה. (שו"ע סי' תע"ב ס"ז ומשנ"ב שם). ובזמנינו יוצאים ידי חובה במה שמחלקים שוקולד או שאר מיני מתיקה הכשרים לפסח. (עי' חזו"ע פסח ח"ב דיני קדש).

אמירת סימני הסדר - קודם הקידוש יאמרו עורך הסדר קדש, וקודם נטילת ידים ראשונה יאמר 'רחץ, וכן בכל הסדר. (יסוד ושורש העבודה שער התשיעי פרק ו') **ורבים נהגו שכל אחד אומר**, ואין קפיידא לאומרם [כיון ש"א שהם סימנים בעלמא, כיון שלא היה לפני כל אחד הגדה]. וב"מוציא מצה" יש להכריז קודם נטילת ידים כדי שלא יהיה הפסק בין הנטילה להמוציא (כן הו"ד הגר"ש וואזנר זצ"ל בקובץ מבית לוי ח"ד עמ' לא).

סדר הקידוש - מוזגים לעור הסדר כוס ראשון, ומקדשים עליו, ואח"כ מברכים שהחיינו, ונשים שברכו שהחיינו בהזדלקת הנרות, לא יענו אמן. [ויש מקילים שיכולות לענות אמן ואינו הפסק]. (התבאר בארוכה בשערי יוסף הל' י"ט).

כוונה בקידוש - קודם הקידוש יכוון לצאת ידי מצות קידוש, וידי מצות כוס ראשון מד' כוסות, כיון שמצוות צריכות כוונה. (משנ"ב סימן תע"ג סק"א) ויש נוהגים לומר לשם יחוד.

כוונה בברכת שהחיינו - יכוון בברכת שהחיינו לפטור את מצוות היום, המצה, והמרור וד' כוסות (באבודרהם ענין ברכת המצות כתב שהיא פוטרת את מצות המצה והמרור, וכן כתב בברכ"י סי' תע"ג סק"א שפוטרת את המצה, ומש"ה הו"ד בהגדה של פסח עם פסקי הגרש"א הערה 381 שיש לכיון לפטור בברכת שהחיינו את כל מצוות הלילה).

קידוש במקום סעודה - כיון שכוס ראשון יש עליו דיני של קידוש, לכן צריך ליזהר בכל דיני קידוש במקום סעודה בליל הסדר (הגרש"א הליכות שלמה פסא פ"ט דבר הלכה אות נא).

ברכת הילדים אחרי הקידוש - יש שנוהגים בליל פסח לברך את הילדים בברכת כהנים.

דיני ארבעה כוסות

מזיגת הכוס על ידי אחר - כוס הקידוש ימזגו אחרים לבעל הבית ואינו מוזג לעצמו מדרך חירות, ובני ספרד ורבים מבני אשכנז נוהגים שכל המסובים אינם מוזגים לעצמם, כל הד' כוסות אלא כל אחד מוזג לחבירו, דרך חירות, ורבים נהגו שהאשה מוזגת לבעלה.

מזיגת הכוס מאב לבנו - אב יכול למזוג לבנו את הכוס אבל אסור לבקש מהאב שיעשה כן. (עי' חוט שני יו"ט עמ' שטז והתבאר בארוכה בשערי יוסף הל' פסח).

אחיזת הכוס בשעת הברכה - לכתחילה יש להחזיק את הכוס בכל הקידוש. (עי' סי' קפ"ב ס"ב).

שיעור הכוס - לכתחילה יש לשותות מכל כוס שיעור רביעית שלם, ודי 86 סמ"ק ולנוהגים כדעת החזו"א יש לשותות 150 סמ"ק וכיון שיש אומרים שיש לשותות רוב הכוס, ראוי להקפיד לקחת כוס כשיעור רביעית. (שו"ע סי' תע"ב ס"ט ומשנ"ב סק"ג ובכה"ח שם). אך לכתחילה רבים נוהגים לקחת כוס גדולה בשיעור 150 סמ"ק ולשתות את כולה.

שיעור השתיה - יש לשותות רביעית, ולכתחילה יש לשותות שיעור רביעית, אך די לשותות רוב רביעית ואין צריך לשותות רביעית שלימה, (שו"ע סי' תע"ב שם, ובמשנ"ב שם סק"ל). **אך בכוס שלישית או רביעית** יש לשותות שיעור רביעית שלימה, כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה. (משנ"ב שם סק"ל).

שיעור השתיה לאדם שפיו גדול או קטן - אדם שפיו גדול ומלא לוגמיו שלו מכיל יותר משיעור רוב רביעית, חייב לשותות כמלוא לוגמו, אך אדם שמלא לוגמיו קטן כגון נער בר מצוה צריך לשותות רביעית.

שיעור זמן השתיה - לכתחילה יש לשותות את הרוב רביעית בבת אחת, (משנ"ב סי' תע"ב סק"ד), ועכ"פ לא יותר מהפסק אחד דהינו שישתה בשתי לגימות, ואם שהה יותר מכדי שיעור אכילת פרס, צריך לחזור, וגדר השיעור הוא: **ולבני אשכנז** אם שהה יותר מארבע דקות יחזור וישתה, **ולבני ספרד** רק אם שהה יותר משמונה דקות. **ברכה אחרונה אחרי שתיית כוס ראשון** - נהגו שאין מברכים ברכה אחרונה אחר שתיית כוס ראשון אף אם עובר שיעור עיכול.

הסיבה - יש לשותות כל ארבע הכוסות בהסיבה, ואם שכח ולא היסב, לבני אשכנז אינו חוזר ושותה אלא בכוס שני, ולבני ספרד חוזר ושותה בכל הכוסות.

נשים - אף נשים חייבות בארבע כוסות, ואע"פ שהוא מצות עשה שהזמן גרמא, מ"מ חייבות כיון שאף הן היו באותו הנס. (פסחים קח ע"ב שו"ע סי' תע"ב ס"ד).

דיני קטנים בשתיית ד' כוסות

קטנים חייבים משהגיעו לגיל חינוך ומבינים מה שמספרים בהגדה מחנכים אותם לד' כוסות. אך מ"מ נהגו שאף לקטן שעדיין לא הגיע לחינוך נותנים לפניו יין כדי שיראה שינוי וישאל.

קטן יכול לשותות מיץ ענבים לכתחילה ואין צריך לחנכו לשתיית יין, ואף לא לערב מעט יין במיץ ענבים.

קטן די בשתיית שיעור כמלוא לוגמיו, ואף אי"צ לשותות כשיעור רוב רביעית. (משנ"ב סי' תע"ב ס"ק מז, וכה"ח שם סקמ"ז).

קטנים יכולים להקל בשיעור שתיית היין יותר מכדי אכילת פרס, ויכולים לשותותו אף בתשע דקות. (עי' משנ"ב סי' תע"ב סק"ד וכן שמעתי מהגר"ע פריד שליט"א, וראה מה שיתבאר להלן בדיני מוציא מצה).

דיני היין בד' כוסות

יין אדום - מצוה לכתחילה לשותות בליל הסדר יין אדום. (שו"ע סי' תע"ב ס"א).

יין לבן - אף שנתבאר שיש לשותות יין אדום, מ"מ אדם שהיין אדום מזיקו נכון שיתן ליין לבן קצת יין אדום. ולכתחילה טוב למזוג את היין הלבן לתוך היין האדום.

שתיית יין למצטער - אף מי שכל השנה לא שותה יין, מחמת שאינו אוהב את היין, מ"מ צריך לדחוק את עצמו לקיים המצווה בליל הסדר ולשתות יין. (גמ' נדרים מט ע"ב, וברש"י שם, ובשו"ע סי' תע"ב ס"י).

יין מבושל - יוצאים ידי חובת ד' כוסות ביין מבושל או שעבר פיסטור, (שו"ע סי' תע"ב ס"ב) אך לכתחילה טוב יותר ליקח יין שאינו מבושל אם לא שהמבושל טוב יותר (משנ"ב שם ס"ק לט בשם החק יעקב) ובזמנינו רבים מקילים כיון שהיין מבושל יכול לבוא לידי תסיסה.

מיץ ענבים - נחלקו הפוסקים האם יוצאים יד"ח שתיית ד' כוסות בליל הסדר במיץ ענבים, ולכן לכתחילה יש לשותות יין, אבל מי שאינו יכול לשותות יין, יכול לשותות מיץ ענבים, ולכתחילה יערבב יין עד שיהיה נגרש במיץ ענבים. [ויש מחמירים שעכ"פ טוב שישתה כוס ראשון יין כיון שהוא כוס הקידוש]. ומ"מ לנשים אפשר להקל לכתחילה לשותות מיץ ענבים. [ויש מחמירים שאף נשים אם יכולות יערבבו את המיץ ענבים ביין].

כשרות הכוס

דינים האמורים בכוס של ברכה - בד' כוסות בליל הסדר נוהגים כל הדינים האמורים בכוס של ברכה [כמבואר בשו"ע סי' קפ"ד]. **א.** **הדחה, ב.** **שטיפה, ג.** **חי. ד.** **כוס שלם.**

כוס חד פעמי - לכתחילה אין להשתמש בגביע כסף חד פעמי אלא א"כ נראה כאמיתי. (פסק"ת סי' תע"ב אות טו ובילקו"י פסח ח"ג עמ' נב).

הדחת הכוס - כוס ראשון ושלשי - טעון שטיפה והדחה מבפנים. (עי' סי' קפ"ג, ומשנ"ב סי' תע"ג סק"ח וסי' תע"ט סק"א). **אך כוס שני ורביעי** אינו טעון הדחה מבפנים, וע"פ הקבלה יש להדיחו. (בא"ח ש"א פרשת צו הלכה כט). **אך נכון להדר בליל הסדר לשוטפו ולהדיחו אף בכוס שני ורביעי.** (עי' דרכי משה סי' תפ"ו סק"ב ובפרמ"ג משב"ז ריש סימן תפ"ו).

מזיגת היין במים - להלכה אי"צ למזוג את היין. אך הנוהגים ע"פ קבלה יש למזוג בד' כוסות שלוש טיפות. (עי' שו"ת הרדב"ז סי' תע"ט).

מילוי הכוס - לכתחילה יש למלאות את הכוס, אך יזהר שלא למלאות כת הכוס רק עד סמוך לשפתה כדי שלא ישפך.

ברכה על ד' כוסות - מנהג בני ספרד שאין מברכים על כל כוס וכוס, **ומנהג בני אשכנז** שמברכים על כל כוס וכוס, כיון שהתחיל בהגדה ואסור לשותות הרי הוא הפסק, ולכן היסח הדעת מחייב ברכה על כל כוס וכוס, ואף אם אינו היסח הדעת שמחייב בברכה, כיון שכל כוס וכוס הרי הוא מצוה בפני עצמה יש לברך על כל כוס (רמ"א שם ומשנ"ב סק"ד) אף לבני אשכנז ברכה אחרונה אין מברכים רק אחרי כוס אחרון (רמ"א שם ומשנ"ב סק"ה).

שתיית משקים בין הכוסות - מותר לשותות משקין שאינם משכרים כגון מים ומיץ תפוזים או קולה וכדו' בין הכוסות. (משנ"ב סימן תעג סקט"ז).

אכילה בין הכוסות - מותר לאכול בין הכוסות, דברים קלים אבל אין לאכול הרבה כדי שיכול לאכול את המצה לתאבון. (עי' פר"ח סי' תע"ג) ובכור שהתענה או מי שמרגיש חולשה יכול לאכול לכתחילה (שו"ת שבט הלוי ח"ט סימן קיח אות א).

אכילה ושתיה בקריאת ההגדה - ואם כבר מזוג כוס שני והתחילו בהגדה לכתחילה אין להפסיק. (עי' ביה"ל שם ד"ה הרשות) אך לאנשים

חלשים יכולים לשתות משקה קל (עי' ויגד משה פט"ו י"ד ובערוך השולחן שם ס"ז).

דיני ההסיבה

החייבים בהסיבה - כולם חייבים בהסיבה (שו"ע סי' תע"ב ס"ב). וטעם ההסיבה, הוא כדרך חירות.

חוב הסיבה בזמניו - אף בזמניו שאין הדרך להסב מ"מ להלכה נפסק שיש חיוב (שו"ע וב"י סי' תע"ב ס"ב).

צד ההסיבה - יש להסיב לצד שמאל, אם היסב בצד ימין צריך לחזור ולשתות בהסיבה על צד שמאל.

איטור יד - צריך להסיב על שמאל כמו כל אדם, אך בדיעבד אם היסב בימין יצא ידי חובה.

צורת ההסיבה לכתחילה בזמניו - יש לקחת כורסה נוחה או כסא עם ידיעות, ולשים על הידית כרית עבה ויציבה ונוחה ולהניחה לצד שמאל, [אך לכתחילה נכון להסב ליד שולחן, (הגר"ח מבריסק, והגר"ש"א)].

מקום הנחת יד שמאל - בזמן ההסיבה צריך להיות שידו אינה משוחררת ואינו יכול להשתמש בה.

הטיית הגוף והראש - יש להזהר שיש להטות גם את הגוף וגם את הראש.

שיעור ההטיה - אי"צ להטות את כל הגוף, [בשיעור 45 מעלות] אלא מספיק הטיה כדי שיוכל לשתות בדרך חירות בלא קושי.

אם נשען על חבירו - נחשב הסיבה.

אם נשען באויר - אינו דרך חירות.

שתיית יין לפני ההסיבה בד' כוסות - אם חושש שישפך עליו ע"י ההסיבה ישתה בהתחלה מעט בלא הסבה ואח"כ ישתה רביעית בהסיבה (הסכמת כמה פוסקים וכן נהגו כמה גדולים וצדיקים, והתבאר בארוכה בשערי יוסף הל' פסח).

הסיבה בברכה - אין צריך להסב רק בשעת השתיה אבל בשעת הברכה אין להסב כי הוא חסרון בכבוד הברכה (ברכי יוסף סי' תע"ג סי"ד בשם שו"ת בית דוד סי' רג). אך מעיקר הדין אין קפידא בזה. (עי' מאירי פסחים דף קח ע"א).

החייבים בהסיבה

נשים בהסיבה - לבני ספרד נשים צריכות להסב כיון שאין דרך הבעל להקפיד (שו"ע שם ס"ד), אך מנהג רוב בני אשכנז שאין הנשים מסיבות (רמ"א שם ס"ד) ואמנם יש מבני אשכנז שנהגו שאף הנשים מסיבות, אף לבני ספרד שהנשים מסיבות מ"מ אם בדיעבד לא היסבו יצאו יד"ח ואינם צריכים לחזור ולשתות. (עי' משנ"ב סי' תע"ב סק"ג וכן כתב לדינא בשו"ת חזו"ע פסח סי' יד ובפרט לשו"ע שרק אשה חשובה צריכה להסב, ורק נהגו להסב כמו שכתב בכנה"ג ועוד).

קטנים - קטנים מגיל תשע עשר יש לחנכם למצוות הסיבה. (עי' בא"ח ש"א צו סכ"ח, ובמועדים וזמנים ח"ג סי' רנ"ז).

בן אצל אביו - צריך הסיבה משום שדרך האב למחול לבנו (שו"ע סי' תע"ב ס"ה), ואף אם אביו הוא רבו המובהק, מסתמא מוחל (לבוש שם ס"ה).

חתן אצל חמיו - דינו כבן אצל אביו. (הגדה של פסח קה"י עמ' שכו ובילקו"י ח"ג עמ' קז).

תלמיד אצל רבו אף שאינו מובהק או אצל גדול הדור - אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות, וכן האוכל אצל גדול הדור אף אם לא למד ממנו תורה, אינו מיסב, (שו"ע שם משנ"ב ס"ק יז, ומקור חיים סימן תעב סק"ה).

גבס בצד שמאל - מי שיש לו גבס או מכה בצד שמאל ואינו יכול להסב פטור מלהסב. (ביה"ל שם ס"ג ובכה"ח סק"ב).

מי שלא היסב בשתיית הד' כוסות - מי שלא היסב בשתיית הכוסות צריך לחזור ולשתות בהסיבה, ומנהג בני אשכנז שב' כוסות אחרונים אי"צ לחזור ולשתות (רמ"א סי' תע"ב ס"ז) אך במקום חולי אפשר להתיר בזה.

דיני ורחץ

נטילת ידים בלא ברכה - נוטלים ידיים מחמת שמטבילים את הכרפס במי מלח, ולא מברכים על הנטילה (שו"ע סי' תע"ג ס"ו). לדעת הגר"א וכן מנהג בני תימן לברך על הנטילה.

סדר הנטילה - דינה כדין נטילת ידים לכל פרטיה. ולכן גם הנשים צריכות להוציא את הטבעת קודם הנטילה, [ואין למחות במקילים בכך] (עי' דרכי משה סי' תע"ב ב"ש המרדכי, ועי' בהליכות שלמה פסח עמ' רנג).

מקום הנטילה - לכתחילה ראוי ליטול באותו חדר, כדיני קידוש במקום סעודה [ונתבארו בס' רע"ג]. (וכן נהג החזו"א).

בירך בטעות על הנטילה - אם בירך בטעות, אין ברכתו לבטלה, וחוזר ומברך על נט"י לאכילת המצה, אך טוב שיגע במקומות המטונפים קודם נטילת ידים לברכת המוציא ויש שהעמידו שומר על מקום הנטילה שלא יברכו על הנטילה.

הפסק בדיבור - אסור להפסיק בדיבור שלא מצרכי הסדר.

דיני ה"כרפס"

סדר אכילת הכרפס - יקח כרפס פחות מכזית ומטבילו במי מלח ומברך בורא פרי האדמה ואוכל. (שו"ע סי' תע"ג ס"ו).

אכילת הכרפס ביד - ראוי לאכול את הכרפס ביד. [מחמת ב' טעמים, א' כדי להתמיה את התינוקות, (עי' מקראי קודש סי' לט) ב' אפשר שאי"צ ליטול ידים אם אוכל במזלג. (עי' משנ"ב סי' קנ"ח סק"ו)].

אכילתו בהסיבה - אין צריך לאוכלו בהסיבה.

אכילתו פחות מכזית - יש להזהר שלא יאכל יותר מכזית, ואף אם יאכל יותר מכזית אין מברך עליו, (עי' שו"ע ומשנ"ב סקנ"ו ובביה"ל שם). אך יש נהגו לאכול [לנוהגים לברך על הנטילה] מהכרפס כזית כיון שאין אכילה פחותה מכזית.

שיעור אכילת כזית - ויש להזהר שלא לאכול יותר מכזית משיעור הקטן, ולכן לא יאכל יותר 18 גרם.

אכל יותר מכזית - אם אכל יותר מכזית, לא יברך אחריו ברכה אחרונה, שהרי ברכת הכרפס פוטרת את ברכת המרור. ואף אם בירך בורא נפשות מ"מ לא יחזור ויברך בורא פרי האדמה על המרור. (משנ"ב שם סקנ"ו).

מה אוכלים בכרפס: מצינו כמה וכמה מנהגים מה אוכלים בכרפס, [ונביא כאן את המנהגים המצויים] וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו. **מנהג בני ספרד ורבים מקהילות החסידים** לקחת "כרפס" "עלי סלרי". ומברכים עליו בורא פרי האדמה כיון שרגילים לאוכלו חי. **ומנהג בני אשכנז** לקחת תפוח אדמה מבושל לכרפס. [ויש נוהגים לקחת פירוטליה לכרפס, ויש נוהגים לקחת צנון או צנונית].

במה מטבילים - נהגו לטבל במי מלח. ואפשר לטבל גם בחומץ או במיץ לימון. (עי' שו"ע סי' תע"ג ס"ו ומשנ"ב שם סקנ"ג וכה"ח שם סק"ב).

זמן הטיבול - יש לטבל לפני הברכה כדי שלא יהיה הפסק בין הברכה לאכילה. (שו"ע סי' תע"ג ס"ו ובכה"ח ס"ק קיא).

הטבלת כולו במי מלח - לכתחילה יש להטביל את כולו במי מלח, אך גם בטובל במקצת הירק דינו כטיבולו במשקה שצריך נט"י. (דרכי משה סי' תע"ג סקט"ז בשם המרדכי, ובב"י סי' קנ"ח ד"ה בפרק ער"פ שגם בטובל מקצת מהירק צריך נט"י).

דיני "יחץ"

יחץ - חוצים את המצה האמצעית לשניים, וחצי אחד שומרים לאפיקומן, וחצי השני שמים מתחת המפה. (שו"ע סי' תע"ו ס"ו).

סדר החציה - ע"פ הקבלה וכן נוהגים רבים יש לחתוך את המצה האמצעית בצורת דל"ת וא"ו את החלק הגדול בצורת וא"ו מניחים לאפיקומן ואת החלק הקטן בצורת דל"ת מניחים בין שתי המצות. (פרי עץ חיים שער כא פ"ד).

מנהג חטיפת האפיקומן - יש נוהגים שהילדים חוטפים את האפיקומן, (עי' חק יעקב סי' תע"ב סק"ב וביגד משה סי' יח אות ט) ולא גונבים את האפיקומן. (עי' פסחים קט ע"א, ובהגדה ויגד משה בשם הגר"ח מבריסק).

דיני "מגיד"

כוונה - קודם ההגדה יכון לצאת ידי מצות עשה מדאורייתא של סיפור יציאת מצרים (משנ"ב ריש סימן תע"ג בשם החיי אדם) אך מ"מ אם לא כיון יצא ידי חובה כיון שמוכח מתוך מעשיו שעושה כן כדי לקיים את המצוה. (משנ"ב סימן ס' סק"י).

החייבים בסיפור ההגדה

נשים - חייבות בסיפור יציאת מצרים, ולכן צריכות להזהר לשמוע את כל ההגדה.

קטנים וקטנות - שהגיעו לגיל חינוך, מחוייב האב לספר להם יציאת מצרים, ועיקר המצוה הוא במה שהילד שואל אותו והאבא משיב לו (עי' משנ"ב סי' תע"ב סק"ה וכה"ח סקצ"ח ובערוך השולחן שם סט"ו).

תינוקות - פחות מגיל שלש, אין האבא חייב לספר להם סיפור יציאת מצרים, אך אם מבינים ראוי שיספר להם. (עי' באשרי האיש ח"ג עמ' תב בשם הגריש"א).

בנות קטנות - אף האבא חייב לספר לבנותיו הקטנות סיפור יציאת מצרים. (שו"ע הרב סי' תע"ג סעיף כה וערוך השולחן שם סט"ו).

צורת קריאת ההגדה

בישיבה - יש לקרוא את ההגדה בישיבה באימה ויראה. (משנ"ב סי' תע"ג סקע"א).

בקול רם - ולכתחילה יש לומר את ההגדה בקול רם. (ריטב"א בסדר ההגדה).

בהתלהבות - בבתי הנפש להחיד"א כתב שצריך להראות בהתלהבות בגופו שיכירו וידעו כל היושבים בביתו מתנועות שמחתו כאילו הוא עתה יוצא ממצרים.

לא לקרוא במרוצה - כתב הגר"ח פלאג'י בהגדה של פסח חיים לראש מגיד אות ה' שהקוראים את ההגדה במרוצה יש להליץ עליהם "בלע מצה יצא בלע הגדה לא יצא".

קריאה בפה - יש לקרוא את ההגדה בפה, ואם קרא בהרהור בלב לא יצא ידי חובתו (כה"ח סי' תעג ס"ק קלט) אבל אם לא השמיע לאוזניו נראה שיצא יד"ח (כן נראה ע"פ דברי הכה"ח הג"ל ולא גרע מקר"ש וברכת המזון כמבואר בסי' סב ס"ג).

שומע כעונה - נחלקו הפוסקים אם יש דין שומע כעונה בסיפור יציאת מצרים, ולהלכה לכתחילה כל אחד צריך לקרוא את ההגדה, אך המנהג הרווח הוא שבעל הבית קורא את ההגדה בקול ושאר בני הבית קוראים את ההגדה בלחש. ויש נוהגים שכל אחד קורא קטע בתורו. [ואפשר להביא אף לקטנים לקרוא את ההגדה, והגדולים יאמרו בלחש].

מצוות והגדת לבנך - מצוה לספר לאשות ולבניו ובנותיו את סיפור יציאת מצרים, בביאורים והסברים ובהמחשה. (עי' רמ"א סי' תע"ג ס"ו משנ"ב שם ס"ק סג ובכה"ח שם ס"ק קלד).

שליחות במצוות והגדת לבנך - יוצאים ידי חובת מצוות והגדת לבנך בשליחות, ולכן אם נמצאים אצל הסבא יוצאים יד"ח מצוות והגדת לבנך ע"י הסבא. (הסכמת הפוסקים). ומ"מ טוב לכתחילה שהאבא יספר לבניו חלק מסיפור יציאת מצרים. (הגר"ע פריד שליט"א).

הגבהת הקערה - לפני שמתחיל לומר מה נשתנה יגביה את הקערה, ויתחיל באמירת הא לחמא עניא וכו' עד מה נשתנה, (שו"ע סי' תע"ג ס"ו ומשנ"ב שם סק"ט) ויש נוהגים להגביה רק את המצה הפרוסה. (חק יעקב שם סקל"א).

סילוק הקערה - לאחר אמירת הא לחמא עניא, מסלקים את הקערה לקצה השולחן כדי שיראו התינוקות וישאלו, ובזמנינו רבים לא נוהגים בזה, ויש נוהגים לכסות את המצות. (עי' שו"ע סי' תע"ג ס"ו ובשו"ע הרב סקל"ח ובמשנ"ב שם סק"ט בשם המהרי"ל, ובכה"ח שם ס"ק קמ ובחזו"ע פסח מגיד ס"א).

מזיגת כוס שני - לאחר סילוק הקערה מוזגים כוס שני, כדי שישאלו התינוקות מדוע מוזגים אותו עתה, והרי אין שותים ממנו. (שו"ע סי' תע"ג ס"ז ומשנ"ב שם).

אמירת מה נשתנה - לאחר מכן נוהגים הילדים לומר מה נשתנה. (עי' שו"ע שם).

האם כל אחד יאמר מה נשתנה - אין כל אחד חייב לומר מה נשתנה ודי שאחד מהילדים שואלים. (עי' שו"ע סי' תע"ג ס"ז וברמ"א שם) אך הרבה נוהגים להדר שכל אחד צריך לומר מה נשתנה. (שו"ת בית שערים או"ח סי' רב ועוד) ואם הילד אמר רק שאלה אחת צריך לחזור ולקרוא, ונראה שראוי להדר ולחזור ולקרוא כיון שמצוי שלפעמים הילדים אינם קוראים כהוגן מה נשתנה.

תשובות לשאלות מה נשתנה - ממצות סיפור יציאת מצרים, יש לבאר לבניו כיצד מתיישבים כל השאלות. (עי' הליכות שלמה עמ' רנח).

דיבור באמצע ההגדה - אין לדבר באמצע ההגדה דברים שאינם נצרכים.

אמירת פלפולים - מצות סיפור יציאת מצרים הוא בסיפור יציאת מצרים, בחידושי אגדה או חידושים על ההגדה ועניני יציאת מצרים ובלימוד הלכות פסח, אבל בפלפול דרושים וקושיית ותירוצים שאינם מעצם סיפור יציאת מצרים ואין לספרם בתוך ההגדה (שו"ת אול"צ ח"ג עמ' קסג, ובחזו"ע שני פסח פרק יז סק"ז).

הטפת יין בעשרת המכות - מנהג בני אשכנז להטיף יין מהכוס בעת אמירת עשרת המכות באצבע, זכר לנאמר "אצבע אלקים היא" ויש נוהגים בקמיצה. (רמ"א סי' תע"ה ס"ד, ובמג"א שם סק"ח). ומנהג בני ספרד [והנוהגים כהגר"א] **כדעת האריז"ל** לשפוך ע"י הטיית הכוס (כ"כ בשו"ע הרב שם).

דיני "רחצה"

לשם יחוד - יש נוהגים לומר לפני הנט"י לשם יחוד על מצות אכילת המצה.

נט"י בברכה - נוטלים ידיים בברכה. (שו"ע סי' תע"ה ס"א). ויזהר שלא לשנות מקומו, כדיני שינוי מקום בברכה כיון שברכת הכרפס פוסרת את המרור.

דיני "מוציא מצה"

שלימות המצה - יש לקחת ג' מצות שלימות. מצה שבורה, שחרכו אותה כדי שתראה שלימה, הרי היא נחשבת שלמה.

כוונת המצווה - יכון לשם מצוה מדאורייתא של אכילת מצה אך בדיעבד אם לא כיון יצא יד"ח. (שו"ע סי' תע"ה ס"ד וביה"ל סימן ס').

נוסח הברכה - נוהגים שמברך בעל הבית [או עורך הסדר] המוציא וכו' ועל אכילת המצה. ואם בירך לאכול מצה יצא יד"ח. [ונכון לכוון בברכה על אכילת מצה לפטור גם את הכורך ואת אכילת האפיקומן. (שו"ע סי' תע"ה ס"א ובשער הציון סי' תע"ז סק"ד ובכה"ח סק"ח) ולכן יש להזהר שלא לדבר דברים בטלים עד אחר אכילת האפיקומן (פמ"ג סי' תפו משב"ז יח). אך למעשה נהגו להקל בזה (הגרש"א והו"ד הליכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה אות עה)].

צורת הבציעה - יקח את המצות כסדר הנחתם, [הפרוסה בין השלימות] העליונה והתחתונה השלמות אוזח בשביל הלחם משנה, והפרוסה על שם לחם עני שדרוך בפרוסה, ויברך ברכת המוציא על כל שלוש המצות, ולאחר הברכה ישמוט את המצה השלישית מידו ונשארת בידו המצה העליונה עם הפרוסה ומברך על אכילת על מצה ובוצע מהשלימה העליונה ומן הפרוסה ומברך על אכילת מצה, ויאכל כזית מכל אחד. (שו"ע סי' תע"ה ס"א משנ"ב שם סק"ב).

טבילת המצה במלח - בני ספרד נוהגים לטבל המצה במלח וכן הנוהגים ע"פ הקבלה, אך מנהג בני אשכנז שאי"צ לטבל את המצה במלח. (שו"ע ורמ"א שם ס"א, ומשנ"ב שם סק"ד).

אכילה מהמצה של בעל הבית - בעל הבית אוכל מהמצות שבקערה מהעליונה או מהתחתונה, אבל שאר בני הבית אינם צריכים לאכול מהמצות שהבעל הבית. אך מ"מ נכון מעט מהמצה של בעל הבית למצות לחם משנה, ולאחר שטעם מעט יתן להם מעט מהמצות שלפניו, כדי שיאכלו מהמצה שבירך עליה, ולכן רבים נוהגים שיש הרבה בבית לתת לפנייהם ג' מצות.

שיעור אכילת המצה - מעיקר הדין לבני הבית די לאכול כזית אחד לאכילת מצה, אך עורך הסדר או מי שיש לפניו ג' מצות צריך לאכול שני כזיתות, ובזמנינו שמחמירים לאכול שלושים גרם לכזית מצה יוצאים ידי חובת כל השיטות. ומ"מ חולה או או מצטער או ילדים קטנים יכולים לאכול כזית אחד ואינם צריכים לאכול שני כזיתות.

אכילת הכזיתות ביחד - מנהג בני אשכנז [וכן לבני ספרד לכתחילה יש להקפיד בזה] לאכול את כל הכזית ביחד, ואף האוכלים שני כזיתות צריכים להכניסם לפיו ביחד וילעסם וירקסם בפיו היטב ואז יבלע כזית בבת אחת, (כ"כ בשו"ת תרומת הדשן סי' קל"ט והו"ד בבי" סי' תע"ה בשתיקה, וכן כתב במג"א סי' תע"ה סק"ד שכן נראה מדברי השו"ע וכ"כ בשו"ע הרב סעיף ו' ומשנ"ב שם סק"ט וכ"כ בבא"ח פרשת צו הלכה לד, וכ"כ בכה"ח סק"ה, ובשו"ת אור לציון ח"ג עמ' קסו). אף שלכתחילה יש להקפיד מ"מ מי שקשה לו אינו צריך לעשות כן (כמבואר במג"א שם). ומ"מ מנהג בני ספרד ורבים מבני אשכנז לכתחילה להקל בזה (עי' באליה רבה שם סק"ב וסק"ב), וכ"כ בשו"ת חזון עובדיה סי' כ"ה).

שיעור כזית - נחלקו מהו שיעור כזית. (חצי כביצה, או שליש ביצה) והאם נתקטנו השיעורים או לא, **להלכה: שיעור כזית מצה** **לכתחילה הוא 303 גרם**. אך נשים ילדים חולים וזקנים יכולים להקל בשיעור 19 גרם, ובדיעבד ובשעת הדחק יוצאים אף בשיעור 10 גרם מצה.

שיעור כזית במצות שבזמנינו, כתב בחזו"א (או"ח סי' ל"ט סק"ז) "שיעור המצה צריך לקבוע ע"פ אמד העין, אבל קשה לקבוע משקל שהמשקל משתנה בין יבש גמור ללח קצת ובין ספוג לעב וכו' ומ"מ אפשר לקבוע ע"פ משקל שיעור שלא יהיה בו ספק שיהיה כזית ודאי, אלא שיהיה זה חומרא שיהיה ע"כ יותר מזית מצומצם". וצריך בזה זהירות כי לפעמים יכולים לאכול יותר מידי ולפעמים אוכלים מעט מדי. **וכן בזמנינו אין המצות יד שוות**, ושוניות בכל מאפיה ומאפיה ולפעמים אף באותה מאפיה משתנה בין גומר לגומר, ולפעמים אף בין גומר לגומר יש שינוי בין שעות העבודה, ולכן קשה לקבוע שיעור גודל מצה שצריכים לאכול. **ובדרך כלל הוא בין שליש מצה לשני שליש מצה, ותלוי בדקות ועבות המצות. ומצות מכונה בדרך כלל משקל מצה אחת 31 גרם.**

שיעור זמן האכילה - בכדי אכילת פרס

יש לאכול את המצות [מתחילת האכילה ולא הבליעה] בשיעור זמן כדי אכילת פרס (שו"ע סי' תע"ה ס"ו), ונח' הפוסקים בשיעור הזמן, ולהלכה כיון **שהוא מדאורייתא רבים מחמירים לאוכלו בשיעור 2 דקות עד 4 דקות, ואם קשה לו יאכל בין 4 ל 6 דקות.**

אם אכלו יותר משיעור כדי אכילת פרס לא יצא יד"ח וצריך לחזור ולאכול. (שו"ע ומשנ"ב שם סק"מ).

דיבור באמצע אכילת המצה - לכתחילה אין לדבר באמצע אכילת המצה, אך אם עבר ודיבר בין אכילה לאכילה אינו צריך לחזור ולברך. (כה"ח סק"א ובשו"ת יביע אומר ח"ה חאו"ח סי' ט"ז אות ו' ובחזו"ע פסח ח"ב עמ' סח)

שכח ולא היסב - איש שלא היסב לא יצא ידי חובה וצריך לחזור ולאכול בהסיבה, בלא ברכה, אך אשה שלא הסבה בדיעבד אינה צריכה לחזור ולאכול בהסיבה.

אכילת המצה עם סלטים - אין לאכול את הכזיתות של אכילה מצה עם עוד דברים אחרים.

אכילת מצה שרויה - לכתחילה אין יוצאים ידי חובת אכילת מצה שהמצה שרויה במים, אך בדיעבד יצא יד"ח, מ"מ חולים וזקנים שקשה להם לאכול מצה יבשה יכולים אף לכתחילה לשרות את המצה במים. (שו"ע סי' תס"א ס"ד ומשנ"ב שם סק"ז ובכה"ח שם סק"מ). אך אין לשרות את המצה בשאר משקים. (משנ"ב שם סק"ח וכה"ח שם). וחולה וזקן יכולים אף להשרות את המצה בשאר משקים כגון במרק וכדו'. (משנ"ב שם).

פיזור המצה - אך לכתחילה חולים וזקנים עדיף שיפררו את המצה. (ברכ"י סי' תס"א סק"א וביה"ל שם ס"ד ד"ה יוצא).

חולה שרגיש לגולטן - יאכל מצה משיבולת שועל, ועדיף שיאכל מצות שעשוים מכוסמין.

דיני "מרור"

מצות אכילת מרור - חובה מדרבנן בזמן הזה שאין בית המקדש קיים לאכול מרור.

ברכה על המרור - אין מברכים ברכת בורא פרי האדמה על המרור, כיון שנפטר בברכת הכרפס.

ברכה על מצות אכילת מרור - מברכים "על אכילת מרור" ואם בירך לאכול מרור יצא ידי חובה ואינו חוזר ומברך (שו"ע סי' תע"ה ס"א), [וטוב לכוון בברכה לפטור את המרור שיאכל בכורך. (פר"ח סי' תע"ה סק"א)].

טיבול המרור בחרוסת - יש לטבול את המרור בחרוסת ויש נוהגים לשקעו כולו [והחמיר לעשות כן תע"ב], ולא ישהה את המרור בתוכו הרבה זמן עם הרבה חרוסת כדי שלא יבטל את טעם המרור (שו"ע סי' תע"ה ס"א ומשנ"ב שם סק"ג וכה"ח שם סק"ג).

זמן הטיבול - יטבל את המרור בחרוסת קודם הברכה, (עי' שו"ע סי' תע"ה ס"א ובחק יעקב שם סק"ח).

כוונה - יש לכיוון קודם אכילת המרור לצאת ידי חובת אכילת מרור.

אכל בלא כוונה - אם אכל בלא כוונה בדיעבד יצא יד"ח ויש מחמירים לאכול שוב אם יכול.

הסיבה - אין צריך לאכול את המרור בהסיבה, אבל אפשר לאוכלו אף בהסבה. ורבים מקפידים שלא לאוכלו בהסיבה. (שו"ע שם ומשנ"ב שם סק"ד ובכה"ח שם סק"ז).

שיעור אכילת מרור - יש לאכול כזית מרור (שו"ע סי' תע"ה ס"א).

מהו שיעור כזית באכילת מרור - לכתחילה יש לאכול שיעור חצי ביצה שהוא 30 גרם, אך מי שקשה לו יכול לאכול 17 גרם. אך צריך לשמוע את הברכה על המרור מאחר. (משנ"ב סי' תפ"ו סק"א וכה"ח שם סק"א).

הנוהגים לאכול חריין: יכולים לאכול שיעור 17 גרם שהוא בערך בנפח של שישית כוס חד פעמית או כף גדושה.

הנוהגים לאכול חסה: מעיקר הדין יש לאכול שיעור 17 גרם, אך טוב לאכול 30 גרם [ואף שמספיק בערך 27 גרם טוב להוסיף 2 או 3 גרם, ולכן נוהגים לאכול 30 גרם]. לדעת הגר"ח נאה שהוא בערך עלה חסה גדול או 2 עלים בינוניים, ואם אוכל קלח מספיק לאכול פחות מקלח. **ולגבי ברכה על המרור: לבני ספרד**: [והנוהגים כהגר"ח נאה] יכולים לאכול ולברך אף על שיעור 30 גרם, **ולבני אשכנז**: הנוהגים כדעת החזו"א לכתחילה יאכלו 50 גרם שהוא 2 עלי חסה גדולים או שלשה עלי חסה בינוניים. (מ"ר הגרע"פ שליט"א).

צורת האכילה - **לבני אשכנז** [וכן רבים מקפידים מבני ספרד] להכניסו בבת אחת לתוך פיו וללועסו היטב ולבולעו ביחד, **אך רבים נהגו להקל בזה** (כנ"ל לגבי מצה וכ"כ בבאר היטב סי' תע"ה סק"ז ובשער הציון שם סי' תע"ג סק"ס סק"א ובכה"ח שם סק"ס).

המינים שיוצאים בהם ידי חובת מרור - חזרת, עולשין תמכא, חרובינא מרור. (שו"ע סי' תע"ג ס"ה). **חזרת** - חסה. (עי' משנ"ב שם סק"ד ובכה"ח שם סק"ב). ויוצאים ידי חובה בחסה אף שאין בה שום מרירות, **ורבים מבני אשכנז מקפידים כדעת החזו"א שיש לאכול חסה מרה או את הקלחים שהם מרים**, אך מנהג העולם להקל בזה. (עי' ב"י סי' תע"ג ובירושלמי פסחים פ"ב ה"ה ובחזו"א פסחים דף לט).

תמכא - חריין. רבים מבני אשכנז נוהגים לאכול חריין [ובשיעור הקטן כנ"ל]. (משנ"ב סי' תע"ג סק"ד).

אכילת חריין עם סלק וכדו' - כנ"ל שרבים נוהגים לאכול חריין ומכיון שאי אפשר לאוכלו כולו ביחד כיון שהוא סכנה, נהגו לגרדו, (משנ"ב סימן תעג סק"ו ובשם הגר"א, וכן נהג החזו"א לאכול חריין כמבואר בדינים והנהגות פרק יז אות יז, ובפסק"ת שם אות יז). אך מה שיש נוהגים לשים אותם באוכל [כגון סלק וכדו'] שע"י כן יפיג חריפותו, אין לזה שום מקור ואסור לאכול חריין עם סלק ולא מקיימים את המצוה, (עי' ביה"ל סי' תע"ה ס"ב ד"ה בטיבול).

לאכול חסה וחריין ביחד - יש שנוהגים לאכול מהחסה והחריין ביחד (ערוך השולחן סי' תע"ג ס"ד) ויש מקפידים שלא לאוכלו ביחד.

דיני "כורך"

כורך - לוקחים כזית מהמצה השלישית וכזית ממרור, ונוהגים להניח את המרור בין שני חלקי המצה. (עי' שו"ע שם ובקיצור שו"ע סי' קי"ט ס"ז).

שיעור המצה והמרור - שיעור המצה לכתחילה כשיעורים הנ"ל, ורבים מקילים לקחת לכורך מצה ומרור בשיעור הקטן כנ"ל. (עי' משנ"ב סי' תפ"ו סק"א ובסי' תע"ה סק"ז ובכה"ח שם שם סק"ל).

מרור לכורך - בכורך אף המקפידים לאכול חריין במרור, בכורך אפשר לקחת חסה. וכל אחד יעשה כמנהגו. (עי' יפה ללב ח"ג דף קמז ע"א).

טיבול בחרוסת - **לבני ספרד**: יטבול את המצה והמרור בחרוסת [ואי"צ להחמיר לשקע את כל המרור בחרוסת]. **ובני אשכנז**: נוהגים שלא להטביל בכורך כלל, והמקפידים שלא לאכול שרויה לא יטבולו את המצה אלא רק את המרור.

שכח ולא טבל את הכריכה בחרוסת - יצא ידי חובה, ואם יכול טוב שיקח מצה ומשהו מרור ויכרכם ויטבלם בחרוסת ויאכלם בהסיבה זכר למקדש.

אמיתית זכר למקדש כהלל - **מנהג בני ספרד** [וכן נוהגים מקצת בני אשכנז] שאומרים "זכר למקדש כהלל", ואחר כך אוכלים את הכורך, **ומנהג בני אשכנז** שרק לאחר אכילת הכורך יאמר "זכר למקדש כהלל".

צורת אכילת הכורך - כנ"ל שמנהג בני אשכנז וכן רבים מבני ספרד שלכתחילה יש לאוכלם ביחד, אך אין צריך לבלוע אותם ביחד, אלא להכניסם בבת אחת לפה. אך כנ"ל שמי שקשה לו להכניס את כל הכריכה ביחד יכול להקל בזה.

הסיבה בכורך - יש להיסב בכורך, אם שכח ולא היסב בכורך אינו צריך לחזור ולאכול, [והמחמיר לחזור ולאכול בהסבה תבוא עליו ברכה].

דיני "שולחן עורך"

אכילת בשר ושתיית יין - לאחר הכורך אוכלים סעודת יום טוב בשמחה, ואין שמחה אלא בבשר ויין, אך מ"מ ידי חובת יין יוצאים בשתיית הד' כוסות. (עי' סי' תקכ"ט ובפסחים דף קח:).

הסיבה בסעודה - בזמנינו אין צריך לאכול את הסעודה בהסיבה. ויש שנהגו להחמיר בזה.

אכילת מצה עם סלטים - יש מבני אשכנז שמקפידים שלא לאכול בליל הסדר את המצה עם סלטים וכדו', (רמ"א סי' תע"ו ס"ב ושו"ע הרב שם ס"ז ובחיי אדם כלל קל הסדר בקצרה אות יב ומשנ"ב שם סק"ד). **אך רבים נהגו להקל בזה כיון שניכר שהוא אכילה כדרכו ולא לשם טיבול** (הגר"ח ק). ובני ספרד לא הקפידו בזה.

אכילת ביצים - מנהג בני אשכנז נוהגים לאכול בה ביצים צלויות, ובני ספרד לא נהגו בזה. (עי' רמ"א סי' תע"ו ס"ב).

איסור אכילת צלי - אין אוכלים בשר צלי [בין בבשר ובין בעופות] בליל הסדר, ולא דוקא צלוי על האש, אלא אף אם נצלה בסיר בלא שום רוטב, (שו"ע סי' תע"ו ס"א ומשנ"ב שם) ולכן אין אוכלים מהזרוע שבקערה.

אכילת הרבה אוכל - יזהר שלא יאכל בסעודה זו הרבה כדי שיוכל לאכול את האפיקומן לתאבון, (רמ"א סי' תע"ג ס"א) ושלא תהיה אכילת האפיקומן אכילה גסה שאינה נחשבת אכילה. (עי' משנ"ב סי' תע"ו סק"ו) ולכן יש להזהר שלא יביאו הרבה מאכלים לליל הסדר, כדי שתהיה אכילת האפיקומן לתאבון.

מנה אחרונה - יש מדקדקים שלא לאכול מנה אחרונה בסיום השולחן עורך, [ומצינו בזה ב' טעמים א' כיון שחז"ל ציוו שהאפיקומן בזה גומרים את הסעודה, ב' כדי שיאכל את האפיקומן לשובע] אך למעשה נראה שאין איסור בזה אם א"כ לא יהיה קץ באכילת האפיקומן.

דיני "צפון"

אפיקומן - אוכלים אפיקומן זכר למצה הנאכלת עם הקרבן פסח בכריכה אחת. (רשב"י ורשב"ם פסחים קיט ע"ב) או זכר לאכילת קרבן פסח בעצמו (רא"ש פסחים פ"י סימן ל"ד).

זמן האכילה - לאחר גמר הסעודה אוכלים כזית ממצת האפיקומן. (שו"ע סי' תע"ז ס"א).

אכילה קודם חצות - יש להקפיד לאכול האפיקומן קודם חצות הלילה. (שו"ע סי' תע"ז ס"א), ולכן נוהגים להזדרז באמירת ההגדה. [והרבה נהגו להקל בכך כיון שבשו"ע כתב "ויהא זהיר לאוכלו קודם חצות" ולא כתב כן בלשון איסור. (עי' שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' מ' בשם החת"ס והנצי"ב)]. **עשיית תנאי** - בשעת הדחק יש מקילים על ידי עשיית תנאי, שאם הלכה כר"ע, שזמן אפיקומן עד עלות השחר יאכלנו בתורת אפיקומן, ואם הלכה כר"א אוכלו בתורת מצה סתם, ואילו במצה שאוכל בשולחן עורך יוצא ידי אפיקומן. (שו"ת אבני נזר או"ח סי' שפ"א, ונתבאר בארוכה בשערי יוסף פסח).

שיעור אכילת אפיקומן - כנ"ל שבמצוות דרבנן מספיק שיעור דרבנן מספיק לאכול 15 גרם, [ובשעת הדחק אפשר להקל 9 גרם].

אכילת שני כזיתית - נכון להחמיר לאכול שני כזיתים ממצת האפיקומן [לצאת יד"ח שני הטעמים לאכילת אפיקומן כנ"ל], ודי לאכול 30 גרם, [וכנ"ל לגבי מצה], אף המקפידים לאוכלו אי"צ לאוכלו בבת אחת.

אכילה ממצת האפיקומן - לכתחילה יש לאכול ממצת האפיקומן, אך מ"מ כיון שאין מספיק לכולם מספיק לאכול מעט ממצת האפיקומן, ואת החסר לשיעור כזית ישלמו משאר המצות.

לא נמצא האפיקומן או נאבד - אפשר לקחת מצה אחרת לאפיקומן. (רמ"א סי' תע"ז ס"ב).

הסיבה - יש לאוכלו בהסיבה, שכח ולא היסב, אם נזכר קודם ברכת המזון ראוי שיחזור ויאכל בהסיבה, אבל אם קשה עליו האכילה יכול להקל בכך ואין צריך לאכול שנית. (עי' משנ"ב סי' תע"ז סק"ד וסקכ"ב, ובשו"ת מנח"י ח"ט סי' מ', ובחזו"ע פסח עמ' קח, ובאמרה לשמך פסח). **איסור אכילה אחר האפיקומן** - אסור לאכול אחר האפיקומן שום דבר כדי שלא יעבור טעם המצה מפיו, ואם עבר ואכל יחזור ויאכל

כזית מצה אם לא בירך ברכת המזון. (שו"ע סי' תע"ח ס"א ומשנ"ב שם סק"א).

שתיית יין אחר אכילת האפיקומן - אסור לשתות יין לאחר אכילת האפיקומן חוץ משני כוסות שתקנו חז"ל לשתות. (שו"ע סי' תפ"א ס"א).

שתיית מים או תה ומשקאות קלים - מותר. (שו"ע הרב סי' תפ"א ס"א ומשנ"ב שם סק"א, וכן הסכמת הפוסקים).

שתיית קפה קולה מיץ תפוזים - לכתחילה יש להחמיר בזה, ומ"מ רבים מבני ספרד ומבני אשכנז נהגו להקל, (עי' מסגרת השולחן על קיצור שו"ע סי' קי"ט סק"ז וכן הו"ד הגריש"א).

ישן והשכים - אם הלך לישון וקם קודם עלות השחר יכול לאכול ולשתות. (חק יעקב סק"א ובפרי מגדים שם סק"א ובשו"ע הרב סי' תפ"א ס"א) **אך הנוהגים ע"פ הקבלה מחמירים בזה**.

עישון - ראוי להחמיר שלא לעשן לאחר הסדר, ויש מקילים. (עי' מאורי אור עוד למועד דף לא ע"א, ועי' בפסח מעובין אות שמח, ובשע"ת סו"ס תקי"א שיש להחמיר בזה).

שטיפת הפה - מותר לשטוף את הפה במי פה וכדו' לפני השינה. ויש מחמירים.

דיני "ברך"

ברך - נוטלים מים אחרונים ולאחר מכן מוזגים כוס שלישית ומברכים עליה ברכות המזון, [אף עושה את הסדר ביחידות], וישטפנה וידיחנה קודם הברכה.

זימון - יש שנהגו שעורך הסדר מזמן אף אם יש אורחים, אך אין בזה קפיда אם אחר מזמן. (רמ"א סי' תע"ט ומשנ"ב שם סק"ג).

הסיבה - אין להסב בברכת המזון. (עי' שו"ע סי' קפ"ג ס"ט).

הזכרת יעלה ויבוא - יש להזכיר בברכת המזון "יעלה ויבוא". ואם שכח [בין אנשים ובין נשים] יחזור ויברך שנית אולם אם נזכר אחר שכבר שתה מכוס של ברכת המזון, יברך ברכת המזון שנית בלא כוס. (עי' משנ"ב סי' תע"ז סק"ז). **ואם מסתפק אם אמר יעלה ויבוא** - לאחר ברכת המזון **לבני ספרד** אינו חוזר כיון שאימת יו"ט עליו ובודאי הזכיר, [אך אם קרוב לודאי שלא הזכיר יחזור ויברך] ומ"מ אם יש אחר שלא בירך ראוי לשמוע ממנו ברכת המזון, **ולבני אשכנז** חוזר, בתוך ברכת המזון אם נזכר לפני שהתחיל ברכה רביעית יאמר שם ברכת אשר נתן בשם ומלכות.

ברכה על הכוס - יש לברך על הכוס ברכת הגפן [אף למנהג בני ספרד שלא מברכים על כל כוס וכוס], ואין מברכים ברכה אחרונה. (משנ"ב סי' תע"ט סק"ה).

הסיבה - ישתה כוס שלישי בהסיבה, שכח ולא היסב, בן ספרד יחזור וישתה שנית בהסיבה, ובן אשכנז לא ישתה, שלא יוסיף על הכוסות.

הפסיק בדיבור - הפסיק באמצע שתיית כוס שלישי באופן ששתה אותו במשך זמן רב יותר מארבע דקות, יחזור וישתה שנית. (משנ"ב סי' תע"ב סק"ד).

שתייה בין כוס שלישי לרביעי - אסור לשתות יין בין כוס שלישי לרביעי. (שו"ע סי' תע"ט ס"א ומשנ"ב שם, ועי' ירושלמי מגילה פ"ג ה"ו).

כוס של אליהו ואמירת שפוך חמותך

מזיגת הכוס - מוזגים כוס של אליהו לפני אמירת "שפוך חמתך וכו' ". (ליקוטי מהר"ח ח"ג דף יד ע"ב מסדרת השולחן סי' קי"ט סק"ב).

פתיחת הדלת ואמירת שפוך חמותך - ולאחר מכן פותחים את הדלת, ואומרים [השנה, בכוונה גדולה] "שפוך חמתך על הגוים וגו' לזכור שהוא 'ליל שימורים' ורומזים בזה שכשם שגאלנו השי"ת ממצרים, כן יגאלנו במהרה וישלח אליהו לבשרנו.

שתייה מכוס של אליהו - נהגו שלא לשתות מהכוס של אליהו, אך יש משאירים אותו לקידוש בבוקר, ומ"מ יכסוהו לאחר גמר הסדר, כדי שלא יהיה בו משום גילוי.

דיני "הלל"

מזיגת כוס רביעי - מוזגים כוס רביעי קודם אמירת ההלל. (שו"ע הרב ס"א וכה"ח סק"א).

גמירת ההלל - גומרים את אמירת ההלל, מלא לנו עד סוף ההלל וברכת השיר על כוס רביעית.

החזקת הכוס - לכתחילה יש להחזיק את הכוס בזמן אמירת ההלל, ואם קשה לו יחזיק לפחות באמירת "יהללך" עד סוף

דיני "נרצה"

נרצה - נהגו לומר פיוטים לאחר ההלל וכל אחד יעשה כמנהגו. וכן נהגו לומר פיוט **חד גדיא**. (שו"ת חיים שאל ח"א סי' כ"ח). ופיוט **אחד מי יודע**. [ומקורו מרבי אליעזר מגרמייזא]. ולאחר מכן רבים נהגו לומר **שיר השירים**, (של"ה הקדוש פסחים סוף דרוש ג' ובכה"ח סי' תפ סק"ב). ואח"כ רבים נוהגים לומר עוד פיוטים שונים, וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו.

חייב להשאר ער - חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בנסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שחטפנו שינה, (תוספתא פסחים פ"י ה"ח ושו"ע סי' תפ"א סעיף ב') **ובזמנינו כתבו הפוסקים שאי"צ להשאר ער עד שירדם אלא שכל שרואה שעיף אינו חייב להשאר ער, וכן אם יודע שלא יכון בקרי"ש ובתפילה, ילך לישן וע"ז סמכו העולם**, אבל אם יש בכוחו להשאר ער ולכיון בכל התפילה חייב להשאר ער ולספר ביציאת מצרים או ללמוד הלכות פסח עד אור הבוקר. (עי' חסדי דוד על התוספתא שם, ובסידור יעב"ץ, חוט שני פסח פרק יז סק"ז ובהגדה של פסח של הגריש"א).

קריאת שמע שעל המיטה - לבני אשכנז: אומרים פרשיות קריאת שמע כדרכו בכל יום, אך אין אומר את שאר ההוספות, ואומר רק בידך אפקיד רוחי וכו', וברכת המפיל. **ולבני ספרד**: קוראים קריאת שמע כרגיל, אך לאחר חצות אין לברך ברכת המפיל. (שו"ע סי' תפ"א ס"ב ומשנ"ב שם ולוח אר"י שם).

נעילת הדלת - יש שנהגו שאינם נועלים את הדלת כיון שהוא ליל שימורים. (מג"א סי' תפ"א סק"ב ושו"ע הרב סי' תפ סק"ה וכה"ח שם סקט"ז).

רשימת מוצרים שצריכים ושאינם צריכים כשרות לפסח

ניילון נצמד - אינו צריך כשרות לפסח, ויש מבני אשכנז שמחמירים שראוי שיהיה כשר לפסח.

נייר פרגמנט - אי"צ כשרות לפסח. **נייר לעטיפת מצות** - רבים מחמירים שצריך כשרות לפסח.

נייר עטיפה לציופי ארונות - לא צריך כשרות לפסח, ויש מחמירים שאם משתמשים במקום שהנייר נרטב צריך כשרות לפסח.

נייר סופג - אי"צ כשרות לפסח. ויש שמדקדקים שצריך כשרות אם נוגע באוכל כגון אם משמש ספיגת שמן משניצל וכדו'.

סבון כלים - אי"צ כשרות לפסח, ויש מבני אשכנז שמחמירים שראוי שיהיה כשר לפסח (חוט שני פסח פ"ז ס"ז).

סבון רחצה שמפו מרכז שיער - אי"צ כשר לפסח, ויש מבני אשכנז שנוהגים להחמיר בזה.

סירים חד פעמיים - אי"צ כשרות לפסח. **סכו"ם פלסטיק** - אינם צריכים כשרות לפסח.

סקוט"ץ - אינם צריכים כשרות לפסח. **פחמים** - אינם צריכים כשרות לפסח. [אך אין להשתמש בפחמים שהשתמשו בהם כל השנה לחמץ].

צלחות מנייר או מפלסטיק - אינם צריכים כשרות לפסח, [ויש שהחמירו שבצלחות מנייר צריך שיהיה כשרות].

קופסאות איחסון מפלסטיק - אינם צריכים הכשר לפסח. [וכנ"ל לבני כוסות פלסטיק].

קיסמי שיניים מעץ - אינם צריכים כשרות לפסח, אך ישנם קיסמים שיש בהם טעם, וצריך שיהיה להם כשרות לפסח (הגר"מ ויא, וכן שמעתי מהגר"ע פ).

כוסות קלקר - אינם צריכים כשרות לפסח.

כפפות חד פעמיות - אם אין בהם אבקה לכו"ע אינם צריכים הכשר, ואם יש בהם אבקה אינם צריכים כשרות לפסח, [ויש מבני אשכנז שמחמירים שצריכים כשרות לפסח, ויש אומרים שבזמנינו שאף הכפפות שיש בהם אבקה אינם מכילות חמץ אלא מופקות מעמילן תירס או עמילן תפ"א והרבה פעמים מאבקת אבני סיד, ולכן אפשר להשתמש בהם בפסח לכתחילה].

נייר אפיה - אינו צריך כשרות לפסח, ורבים מבני אשכנז מחמירים שצריך כשרות לפסח.

מגבונים וממחטות לחות - אינם צריכים כשרות לפסח, ויש מבני אשכנז שמחמירים שאם נוגעים באוכל צריכים כשרות לפסח.

מגבות נייר - אינם צריכים כשרות לפסח, ורבים מבני אשכנז מחמירים שיהיה כשרות לפסח.

מי פה - מעיקר הדין אין צריך כשר לפסח, ורבים נוהגים להחמיר שיהיה כשר לפסח.

מנג'טים - אינם צריכים כשרות לפסח, ורבים מבני אשכנז מחמירים שצריך כשרות לפסח.

מפות ניילון - אינם צריכים כשרות לפסח.

מפות ומפיות נייר - אינם צריכים כשרות לפסח, ויש מבני אשכנז שמחמירים שאם נוגע באוכל צריך כשרות לפסח.

מפות פלסטיק - אין צריך כשרות לפסח. **משחת שיניים** - אם אין בה טעם מעיקר הדין אין צריך כשרות, אך נוהגים להחמיר שיהיה כשל"פ.

הברכה, ואם אינו יכול יניחניו לפניו. ויש מבני אשכנז שנהגו להקל בזה (עי' ב"י סי' תכ"ב בשם השבלי הלקט).

אמירת ההלל קודם חצות - לכתחילה יאמר ההלל קודם חצות. (רמ"א סי' תע"ז).

עמידה/הסיבה - אי"צ לעמוד באמירת ההלל, ואפשר לאומר בשיבה אף בהסיבה מעט, ולא 45 מעלות. (עי' ב"י שם ובבאר היטב סו"ס תע"ג ושו"ע הרב סי' תע"ג ס"ק מח).

הפסקה בדיבור - אסור להפסיק בדיבור באמצע ההלל שלא לצורך אף שאין מברכים על ההלל בתחילה אבל דברי תורה מענינא דיומא מותר לדרוש בין פסוק לפסוק (ביה"ל סי' תכ"ב ס"ד ד"ה אבל).

אמירת ההלל בשלושה - מצוה להדר ולומר הלל בשלושה גברים גדולים, ומנהג בני אשכנז שאחד יאמר אחד "הודו וגו'" וכו' ויענו השנים (שו"ע ורמ"א סי' תע"ט ס"א ומשנ"ב סק"ט ובכה"ח סק"ב).

אבל בתוך השנה - אף אבל על אביו או אמו בתוך השנה אומר הלל (משנ"ב סי' תפ סק"ב).

שיעור השתיה - לאחר אמירת ההלל שותה ממנה, ויש לשתות ממנה שיעור רביעית כדי שיוכל לברך אחריה ברכה אחרונה. **שתיית כוס רביעי לפני חצות** - יש מדקדקים לשתות מכוס רביעית קודם חצות (עי' ביאור הגר"א סימן תעז אות ו).

ברכה בורא פרי הגפן - **לבני ספרד** לא מברכים על כוס רביעית, **ולבני אשכנז** מברכים על כוס רביעית, וטוב לכיון בברכת הכוס השלישי שאינו רוצה לפטור את הכוס הרביעי.

הסיבה - יש להסב בשתיית כוס רביעי, ואם שכח ולא היסב **לבני ספרד** יחזור וישתה שנית בהסיבה, **ולבני אשכנז** אינו חוזר לשתות. **ברכת מעין שלוש** - לאחר כוס רביעית יברך ברכה אחרונה על הגפן, ויכון לפטור את שתיית היין בכוס שלישי ובכוס רביעי. (שו"ע סי' ת"פ ס"א ומשנ"ב שם סק"ז).

אודם - אי"צ כשרות לפסח, ויש המהדירים להחמיר. ואם יש בו טעם, צריך כשרות לפסח. [צריך שיהיה כשרות מהודרת מרב או פוסק מוסמך, ולא ע"י כל מיני גופי כשרות, שנותנים ע"ז הכשר בלי לבדוק את הדברים, ועושים הונאה על גבי הציבור].

אלוורה (משחה לעקיצות) - אי"צ כשרות לפסח.

בושם - **להלכה אינו צריך כשרות לפסח**, ואין צריך להחמיר בזה.

בקבוק פלסטיק - אף ממוחזר אינו צריך כשרות לפסח, ודי שנקי היטב.

דבק נייר/סטיק / סלוטייפ / דבק חם/מגע/ שלוש שניות/ דבק נגרים וכדו' - אינם צריכים כשרות ומותר להשתמש בהם אף בפסח לכתחילה, [כיון שבזמנינו מעורבים בו חומרים אחרים, ולא עשוי רק מקמח ומים ואין דינו חמץ אלא חמץ נוקשה בתערובת שמוותר להשהותו ולהנות ממנו בפסח].

דאודרנט - אי"צ כשרות לפסח.

דפי נייר וכדו' - אינם צריכים כשרות.

וול'ין - אי"צ כשרות לפסח, ורבים מבני אשכנז מחמירים שיהיה כשר לפסח.

פי וי סי - אינו צריך כשרות לפסח.

חד פעמי מעץ - אינו צריך כשרות לפסח.

חוט דנטלי - אי"צ כשרות לפסח, ואם יש בו טעם מעיקר הדין מותר, אך רבים מחמירים שיהיה בו כשרות לפסח.

טישו נייר טואלט - אי"צ כשרות לפסח.

טפט - [אינם צריכים כשרות לפסח, אך אם משתמשים בו לשיש צריך שיהיה טפט עבה].

מוצרים שיש בהם עמילן - **כגון כוסות קרטון** - מעיקר הדין אין צריך כשרות לפסח, ורבים מחמירים [מבני אשכנז] שצריך כשרות לפסח.

כוסות פלסטיק - לכו"ע אינם צריכים כשרות לפסח. [כיון שעשויות מפלסטיק מקשה אחת, ואין בהם חומרים אחרים].

קיסמי שיניים מפלסטיק - אינם צריכים הכשר.

קיסמי אוזניים - אי"צ כשרות לפסח.
קרם לחות וכדו' - אי"צ כשרות לפסח. (ויש שהחמירו).

רדיד אלומיניום - [נייר כסף] - אינם צריכים כשרות לפסח, ובני אשכנז מחמירים שראוי שיהיה להם כשרות לפסח אם משתמשים בהם למאכלים חמים.

רדידי אלומיניום עבים לכיסוי שיש - אינם צריכים הכשר לפסח.

שיפודים - אינם צריכים כשרות לפסח. **שפתון** - אם יש בו טעם צריך שיהיה בו הכשר.

שקיות ניילון - אינם צריכים כשרות לפסח.

שקיות צלייה - יש מחמירים שצריכים כשרות לפסח.

תבניות אפיה מקרטון / נייר - אינם צריכים כשרות לפסח, ורבים מבני אשכנז מחמירים שצריך כשרות לפסח.

תבניות ורדידי אלומיניום חד פעמי - אינם צריכים כשרות לפסח, [אך כל השנה צריך כדי לפוטרו מטבילת כלים, ושלא מרוח בהם איסור] ויש מבני אשכנז מחמירים שראוי שיהיו כשרים לפסח מחשש שמן קטניות.

תבניות סליקון - אינם כשרות לפסח. **הדברים שאינם צריכים לפסח**

חומרי ניקוי וכדו', מרכך אבקת כביסה, משחת נעליים, אקונומיקה, מסיר שומנים וכדו', וכן חומרי ניקוי לניקוי רצפות או אסלות אינם צריכים כשרות לפסח. חומרי ניקוי כלי כסף וכדו', וכן חומרי ניקוי לעדשות ומשקפיים, רעל עכברים, דלק.

כשרות הסיגריות בפסח

סיגריות - רבים מבני אשכנז מחמירים שלא לעשן סיגריות בפסח כיון שיש בהם חמץ, [אלא אי"כ יש עליהם הכשר טוב מפוסק מוסמך] ורבים מבני ספרד נהגו להקל לעשן סיגריות בפסח, ואי"צ עליהם הכשר, [אך לכו"ע אין צריך למוכרם לגוין] אך בודאי שטוב להחמיר בזה.

נרגילה - אינה צריכה הכשר לפסח, כיון שאין מצוי מיני דגן. ויש מחמירים בזה.

סיגריות אלקטרוניות - כיון שיש בו חשש בליעות אדים צריך כשרות לפסח.

כשרות התרופות לפסח

חולה שיש בו סכנה [או שיש חשש סכנה] - כיון שאינו יכול בלא התרופות, אין צריך

שום הכשר על התרופות [אף אם יש בהם טעם], אך אם אפשר להשיג תרופות כשרות לפסח, לכתחילה יש להשיגם. (עי' משנ"ב סי' תס"ו סק"ב). אבל אם אין כשר לפסח לא יקחו תרופות אחרות, כיון שכל שינוי בתרופות שלוקחים יכול להביא לידי סכנה.

חולה שאין בו סכנה - תרופות שאין בהם טעם - מותר בלקיחת תרופות, אף אם ידוע שיש שם חמץ, כיון שטעמם פגום, (משנ"ב סי' תמ"ז ס"ק צז, וחז"א א"ח סי' קט"ז סק"ח) **ובזמנינו אפשר דרא וישנם תרופות כשירות לפסח, ולכן לכתחילה יש לקחת תרופות כשרות לפסח.** (הסכמת הפוסקים). אך אם צריך להוציא הרבה כסף ע"ז אינו חייב להוציא. (הגר"ש"א וה"ד בספר אשרי האיש ח"ג פרק נח' אות א).

מי שיש לו מוחש או כאבי ראש - דינם כחולה שאין בו סכנה שמותר בתרופות אף שאין בהם טעם כיון שנפסלו ונפגמו מאכילת כלב. (עי' שו"ע הרב סי' שכ"ח סעיף ט). ולכן אדם שכואב לו הראש בפסח ויש לפניו כדורי אקמול או אופטלגין או דקסמול וכדו' שאינם כשרים לפסח ואין בהם טעם יכול לקחתם. (ויש מקילים רק בחולה שאין בו סכנה).

תרופות שיש בהם טעם ויש בהם חשש תערובת חמץ - אין להשתמש בהם ללא כשרות.

ילדים קטנים - אף שדינם כחולה שאין בו סכנה, מ"מ לכתחילה צריכים לקחת סירופ כגון אקמול וכדו' כשרים לפסח [כיון שיש בו טעם].

כדורי מציצה - אם יש בהם טעם אסור לקחת אותם בפסח.

כדורי מניעה וכדו' - בדרך כלל אינם צריכים כשרות לפסח.

ברזל ויטמינים וכדו' לנשים מעוברות - כגון פרנטל ברזל ותחליפי ברזל, אם אין בהם כשרות לפסח אין לקחתם, כיון שבדרך כלל אפשר לדלג עליהם, [כיון שאם לא לוקחים ברזל שבוע אחד אינו מזיק], ובמקום חולשה וכן יש חוסר ברזל או המוגלובין נמוך, צריך להמשיך לקחת את הברזל אפשר לקחתם, [ותלוי כל תרופה לגופה, וטוב לעשות שאלת חכם].

ברזל או ויטמין די לילדים - ישנו כשר לפסח. [ואין לקחתו ללא כשרות כיון שיש בהם טעם].

כדורים לאינם בריאים בנפשם - אין צריכים כשרות לפסח.

כדורי שינה [מלטונין] - צריכים כשרות לפסח מחשש חמץ, [אך משום חשש קטניות אפשר לקחתם].

כדורי ריטלין - לכתחילה צריכים כשרות לפסח, [כיון שהותר רק לחולה שאין בו סכנה] ומצוי בזמנינו כדורי ריטלין כשרים לפסח, ובמקרה הצורך שאין כשר לפסח יש לעשות שאלת חכם.

אלכוהול רפואי - בזמנינו אינו מיוצר מחמץ.

רפואות חיצוניות - נרות, זריקות, פתילות, חוקן, משחות, חומרי חיטוי, טיפות אוזניים או עינים, משאפים, תכשירים לאינהלציה שמעורב בהם כוהל חמץ, כיון שעומדים לשימוש חיצוני מותר להשתמש בהם בפסח.

צורת ההשתמשות בתרופות שיש בהם חמץ - ישנם ב' אפשרויות. א). יכון בשעת הקניה שלא לזכות בהם, ב'). יניחים במקום שמכור לגוי ויקח אותם מהמקום המכור לגוי ע"י ילד קטן, ויתכונן שלא לזכות בהם.

תרופות המכילות קטניות - לחולים שאין בהם סכנה מותר אף למקפידים שלא לאכול את הקטנית הנ"ל (נשמת אברהם סי' תס"ז סק"א). ולכן חולים וזקנים יכולים להשתמש באנשור פלוס או דייסא וכדו' כיון שדינם כחולה שאין בו סכנה.

קניית תרופות אחר פסח במקום שלא נמכרו לגוי - מותר לקנות תרופות אחר פסח אף אם יודע שלא נמכרו לגוי. אך סירופ כגון אקמול וכדו' או כדורי מציצה שיש בהם טעם, אין לקנותם במקום שלא נמכר שם החמץ כדין.

רשימת תרופות הכשירות - כאמור בזמנינו אפשר דרא וישנם רשימות תרופות הכשרות הנדפסות ע"י בד"ץ העדה החרדית או כללית. ועוד. ומ"מ תרופה שאין בה טעם מותר לקחת אף אם אינה נמצאת ברשימת התרופות הכשרות לפסח, אלא שאם יש אותו סוג תרופה הנמצא ברשימת התרופות הכשרות לפסח, יש לקחת תרופה זו.

תחליפי חלב שאינם כשרים לפסח

ישנם תחליפי חלב לתינוקות רגישים, ואין עליהם כשרות לפסח, ויש בהם חשש תערובת חמץ, ולכן אם אין תחליף אחר, ימכור את התחליפים לגוי, וישתמשו בהם בפסח בכלים מיוחדים. (עי' משנ"ב סי' תנ סק"ח).

רשימת מוצרי מזון שיש בהם חמץ, ושאינן בהם חמץ, או שיש בהם תערובת או ספק חמץ

כנ"ל מוצר שיש בו תערובת חמץ מותר למוכרו. אבל ישנם מוצרים שהם חמוץ גמור, ורבים מקפידים שלא למוכרו, אלא א"כ בהפסד מרובה, [וכנ"ל בדיני מכירת חמץ], ואף שרשמנו כאן הרבה מוצרים שאינם חמץ, מ"מ יש למוכרם לגוי. [שאילו יש בהם חשש חמץ שלא יהיה בכלל חמץ שעבר עליהם הפסד, ופשוט].

אבקת אפיה - לא חמץ, [בהשגחת הבד"ץ העדה החרדית].

אבקת בצל - לא חמץ

אבקת ג'לי - לא חמץ

אבקת מרק ללא גלוטן - לא חמץ.

אבקת מרק רגילה - אינו חמץ, אך דינו כספק חמץ ומותר למוכרו, כיון שיש בו רק קמח, [וכדינו כתערובות חמץ].

אבקת סוכר - לא חמץ

אבקת פלאפל - מכיל קמח, וספק חמץ, ואפשר להקל למוכרה.

אבקת קצפת - אינו חמץ.

אבקת שום - אינו חמץ.

אבקת אייס קפה - יש לבדוק ברכיבים, ובדרך כלל דינו כתערובת חמץ.

אבקת ופל בלגי - חמץ, ויש למוכרם לגוי.

אגוזים קלופים - אינם חמץ.

אובלטס - חמץ גמור.

אורז - דינו כספק חמץ.

סוכר ניל - אינו חמץ, ויש בו חשש חמץ.
[ודינו כחמץ בתערובות שאפשר למוכרו].

סוכריות וטופים - בהכשר הבד"ץ העדה החרדית אינם חמץ, אך ישנם חברות שמכילות חמץ, ולכן יש למוכרם.

סוכריות - בדרך כלל מכילים חמץ.

סוכריות וממתקים מחו"ל - תערובות חמץ, עדיף לא למכור.

סולת - חשש חמץ, עדיף לא למכור.

סילאן - אינו חמץ.

סיגריות, מילוי לסיגריה אלקטרונית, נרגילה - אי"צ למוכרם לגוי.

סרדינים בשמן - אינם חמץ, אלא קטניות או חשש קטניות.

עופות - אי"צ למכור.

עלי שוקולד - מכיל חמץ.

עמילן - רוב העמילן אינו חמץ, מצוי שהוא מתירס.

פודינג - בדרך כלל אינה מכילה חמץ, אך יכול להמצא בה חמץ, אך בהשגחת הבד"ץ העדה החרדית לא מצוי חמץ.

פטל - חשש חמץ, ויש למוכרו לגוי.

פטריות ושימורים - אינם חמץ.

פיורי לחם - חמץ גמור.

פיצוחים בהכשר עד"ח - קלויים כל השנה בקמח תפוז"א, חוץ מבוטנים אמריקאים לסוגיהם שהם חמץ.

פיצוחים קלויים - המצופים בקמח חטה ולא בקמח תפוחי אדמה הרי הם חמץ, כגון מצנס קבוקים וכדו'.

פירות טריים - אי"צ כשרות לפסח.

פירות יבשים - אינם חמץ, [ויש חוששים שהם חמץ בתערובת כיון שמצופים בסורביטול שהוא חשש חמץ]. אך לדר הוא חמץ.

פלסטינה - אין צריך למכור אותה לגוי, ואפשר להשתמש בה בפסח אף אם יש בה חמץ כיון דהוי כקופת שאור שייחדה לשיבה.

פסטה - חמץ גמור, ואין דינה כחמץ גמור.

פצפוצי אורז - ספק חמץ ותלוי ברכיבים צריך לבדוק ברכיבים אם מכילים גלוטן.

פריכיות אורז - אין בהם חמץ אלא אם מכילים חטה או שיבולת שועל שאז יש בהם חשש חמץ.

פרחים מיובשים - שיש בהם חטה או שעורה, יש למוכרם לגוי.

צבע מאכל - חשש תערובת חמץ, ואפשר למוכרו.

צ'יטוס - אם מכיל גלוטן - חמץ.

צ'יפס מתובל - חשש חמץ, ודינו כחמץ בתערובת שאפשר למוכרו.

צימקא - חשש תערובת חמץ, ואפשר למוכרו.

קוואקר - ספק חמץ.

קופסאות שימורים - כגון מלפפון חמוץ, זיתים, חומוס, תירס, רסק עגנביות, עגנביות מרוסקות, אפונה וגזר, שעועית, אננס, אפרסק, אין צריך למוכרם לגוי כיון שהוא ספק חמץ, [כיון שצורת הכנתם בקיטור הוא שדרך הפעולה באופן שחודר אל המאכלים הללו הבל משאר המאכלים המתבשלים בקיטור וכיון שמבשלים שם גם מאכלי חמץ ומחמיצים והתבטל לפני פסח].

קורנפלקס - חמץ חוץ מ B&D שלא חמץ.

קונפלור - אינו חמץ.

חיטה - כל עוד שלא בושלה או נשרתה בבית במים אינה חמץ, ומ"מ כיון שיש בהם חשש חמץ, יש למוכרה.

חילבה - אינה חמץ.

חלב - אינו חמץ, ואינו הכשר לפסח.

חלב סויה - לא חמץ, [אך אין לשותו בפסח].

חלב שיבולת שועל - חמץ גמור.

חלווה - לא חמץ.

חלבון חיטה - חמץ גמור.

חלבונים - ישנם המכילים חמץ, וישנם שמכילים קטניות.

חמאת בוטנים - ספק חמץ. ואלו שבהכשר הבד"ץ העדה החרדית בדרך כלל אינם חמץ.

חמצוצים - דינם כחמץ גמור.

חרדל - יש למוכרו לגוי.

טונה - אינה חמץ.

טחינה - אינה חמץ.

ירקות קפואים - כגון אפונה וגזר, גזר גמדי, תירס, חומוס, שעועית ירוקה וצהובה, ברקולי, וכדו' אינם חמץ, אלא ספק חמץ, ויש למוכרם לגוי, [וצריכים כשרות לפסח].

יין - אי"צ למכור לגוי.

כורכום - אינו חמץ.

כוסמין - אינו חמץ, אלא א"כ בא במגע עם מים.

כוסמת - לא חמץ.

לדר - ספק חמץ.

ליקר - מכיל חמץ, גמור, [ודינו כתערובת חמץ שאפשר למכור, ויש מקפידים שלא למכור].

לתת ותמצית לתת - חמץ.

מטרנה/סימלאק - אינו חמץ.

מינוז - לא חמץ, ובפרט בהשגחת הבד"ץ העדה החרדית.

מיץ ענבים - אי"צ למכור.

מים - אין צריך כשרות לפסח.

מלבין קפה - חמץ.

מלח - אין בו שום חשש, ואי"צ כשר לפסח.

מנה חמה - חמץ גמור.

ממרח חרובים - לא חמץ.

ממרח שוקולד - מכיל עמילן ודינו כספק חמץ שיש למוכרו.

ממרח תמרים - בדרך כלל אינו מכיל חמץ, ובפרט בהשגחת בד"ץ העדה החרדית.

ממרח אגוזים - אינו חמץ.

מצות חמץ - אינם חמץ.

מצנ'ס - חמץ.

משפרי אפייה - יש בהם חששות חמץ. ויש שאין, ואפשר לבדוק ברכיבים לתת או גלוטן.

משקאות חריפים - אפשר למכור, אך וויסקי וודקה, הם חמץ.

מרגרינה - אינה חמץ.

נקניקיות בשרי - לבדוק ברכיבים אם מכילים גלוטן, ובהשגחת הבד"ץ אין חשש חמץ רק קטניות.

נקניקיות סויה [מן הצומח] - ספק חמץ, ולכן יש למוכרם לגוי.

סובין - ספק חמץ.

סוכר - אינו חמץ, ואי"צ למוכרו לגוי, אך במה שמשתמשים כל השנה ראוי למכור לגוי.

אטריות - חמץ גמור.

אלכוהול רפואי בזמניו אינו מכיל חמץ.

בוטנים אמריקאים - חמץ.

בורגול - יש אומרים שדינו כחמץ גמור. [כיון שנלחטו במים], אך להלכה רבים מקילים שאינו כחמץ גמור אלא א"כ נשרה במים.

ביסקויטים ביגלעך ביסלי - חמץ גמור.

ביצים - אין בהם חשש חמץ.

במבה - אינה חמץ.

בצל מטוגן - לא חמץ.

בירה [לבנה שחורה] - דינה כחמץ גמור.

ברנדי ליקרים [שמיוצרים בארץ] - לא חמץ.

בר בצק - חמץ גמור.

בשר - אם נשחט באר"י אי"צ למכור, ואם נשחט בחו"ל כיון שמוסיפים לבשר פוספטים וזהו חמץ גמור יש למכור.

בשר מעובד - צריך למכור לגוי כי מוסיפים שם חמץ.

בשר מבושל בסיר חמץ - מעיקר הדין נראה שאי"צ למכור.

בשר צמחי - לפעמים מכיל קמח חטה או גלוטן או תערובת שמנים שטיגנו בהם פיורי לחם, ולכן יש למוכרם לגוי.

גביעי גלידה - חמץ גמור.

גבינות לבן וכו' - אינם חמץ, אך ישנם הרבה מוצרים שמכילים חמץ ויש למוכרם לגוי, יוגורט פרילי טבע יופלה און טופ תות פצפוצים מצופים מאגדת אונטופ פיצפוצים, משקה שיבולת שועל אייס קפה, שיבולת שועל בטעם קרמל, משקה שיבולת שועל בטעם אגוזי לוז ועוד.

גלידות ושלגונים - אינם חמץ אם אין בהם שברי עוגיות וכדו' או תמציות, אך בדרך כלל יש בהם עמילן או דקסטרוזה וכדו'.

גפילטע פיש - ספק חמץ צריך לבדוק אם יש קמח, בדרך כלל אינו חמץ.

גריסים לסוגיהם - כל עוד שלא בושלו או נשרו בבית במים אינם חמץ.

גריסים מחיטה שלמה - אם מיוצרים באר"י [כגון של בד"ץ העדה החרדית] אינם חמץ.

גרנולה - חמץ גמור.

דבש - אינו חמץ.

דגים - אינם חמץ ואי"צ למוכרם.

דגים מעושנים - ספק חמץ, כיון שלפעמים מכילים קמח חטה או תערובת שמנים. [ודינם כתערובת].

דגני בוקר - חמץ.

דוריטוס - אם מכיל גלוטן - חמץ.

דריש [בורגול דק] - חמץ.

וופלים - חמץ גמור.

וודקה - הרבה מהם חמץ [א"כ הוא בהכשר בד"ץ עד"ח המיוצרים באר"י שאינם חמץ גמור].

ויטמין סי - ויטמין סי, מיוצר מדגנים.

ויטמין אי - ספק, ויש למוכרו לגוי.

ויטמינים - חשש חמץ, ויש למוכרם לגוי.

ויסקי - חמץ גמור.

זעתר - אינו חמץ.

חומץ [הדרים, תפוחים חטה גולמית] אינו חמץ.

חווילא - אינו חמץ.

חומצת לימון - ספק חמץ.

שמיים יבשים/לחים - באר"י אינם חמץ, [כיון שבאר"י גדלים על מצע שאינו חמץ].
שניצל סויה - חמץ.
שקדי מרק - חמץ גמור.
תבלינים - דינם כקטניות שיש למוכרם, [ואם לא מכרם אינם נאסרים], ואם כשרים לפסח, אי"צ למוכרם, [ובכמון יש מחמירים למוכרם אף בכשרים לפסח].
תבלין פיצה - אינו חמץ.
תה - אינו חמץ, אך בטעמים שונים יש בו חשש חמץ, ויש למוכרו לגוי.
תחליב חלב [מלבין לקפה] - חשש חמץ גמור.
תחליף לקפה - עלול להכיל חמץ, ודינו כספק חמץ.
תרופות - אפשר למוכרם לגוי.

רוטבים לכל מיניהם - אם ברכיבים כתוב מכיל גלוטן חמץ, אבל אם כתוב עלול להכיל או שלא כתוב כלום, אינו חמץ.
ריבות - לפעמים מכילות חמץ. [ויש לבדוק ברכיבים].
שוקו - אינו חמץ.
שוקולד - יש לבדוק ברכיבים, ובדרך כלל אין בו חמץ, רק קטניות.
שוקולד עם שברי עוגיות - חמץ גמור. [ולמתירים למכור תערובת חמץ אפשר למוכרו].
שומשום - אינו חמץ.
שיבולת שועל קוואקר - חמץ גמור.
שלוה - חמץ, חוץ משל חברת "אשכול" שמייצרים אותו כל השנה ללא הרטבה המים.
שמן סויה קנולה ושאר השמנים - אי"צ למוכרם לגוי.
שמן נבט חיטה - אפשר למוכרו כיון שהוא רק חשש חמץ.

קטשופ - אינו חמץ, ומ"מ יש למוכרו.
קטניות - אם אין עליהם כשרות לפסח אינם חמץ אך נהגו למוכרם עם החמץ, שמה נתערב בהם חמץ. אך אם יש עליהם כשרות לפסח אי"צ למוכרם.
קינואה - קטניות, ואין בו חשש חמץ.
קפה שחור/נמס/מגורען כל הסוגים - אינו חמץ.
קמח/קמח מלא רגיל - חשש חמץ, ולהלכה אפשר למוכרו. [ויש מחמירים שלא למוכרו, וכנתבאר בדיני מכירת חמץ].
קמח מלא מטחינה ללא תולעים - פעמים רבות הוא מטחינה יבשה ואינו חמץ, ולכו"ע אפשר למוכרו.
קמח כוסמין - בדרך כלל מטחינה יבשה ואינו חמץ.
קצפת צמחית - לפעמים יש חשש תערובת חמץ כיון שמעובד עם עוד חומרים.
קקאו - אינו חמץ.

רשימת המאכלים שצריכים כשרות לפסח

סוכר - חברת סוגת אינו צריך כשרות לפסח, ושאר החברות צריך כשרות לפסח כיון שהאריזה נעשית עם קמח.
סוכריות - חייב כשרות לפסח. [חברת ביסקול כשרה לפסח].
אבקת סוכר - חייב כשרות לפסח. [כיון שיש בה עמילנים].
מלח - בזמנינו אין צריך כשרות לפסח, אך לכתחילה נהגו להקפיד על כשרות לפסח. [כיון שיש שדינו כדבר חריף, וטוחנים בו קמח, ובולע].
תה - חייב כשרות לפסח. [כיון שיש בו תמציות של טעם].
קפה - רגיל ללא טעמים 100 אחוז אינו צריך כשרות לפסח, אך נהגו להשתמש בכשר לפסח.
קפה שחור - נהגו להקפיד על כשרות לפסח, אך מעיקר הדין אין צריך כשרות לפסח.
שמן קנולה/חמניות - אינו צריך כשרות לפסח, ומעיקר הדין אפשר להשתמש בשמן של כל השנה, אך נהגו לקחת כשר לפסח.
שמן סויה - צריך לכתחילה כשרות לפסח.
שמן זית - לכתחילה צריך כשרות לפסח. [אך אם הוא 100 אחוז אפשר לקחתו, אך מעורב בו לפעמים קטניות, ולכן רק מי שאוכל קטניות יכול לאוכלו].
שמן זית למאור - אינו צריך כשרות לפסח.

שוקולד חטיפים וממתקים - צריכים כשרות לפסח.
סודה - בלא טעם, ורק מים 100 אחוז מעיקר הדין אינה צריכה כשרות לפסח אך נהגו להקפיד על כשרות, אך סודה עם טעם יש להקפיד על כשרות לפסח.
רטבים וממרחים ותבלינים - חייבים כשרות מהודרת לפסח. ואף אם כתוב עליהם 100 אחוז, וכדו', מ"מ אין לצורכם ללא כשרות.
תבלינים שהשתמש בהם כל השנה רק מהחור [ויש להם כשרות לפסח] - יש מקילים שאפשר להשתמש בהם בפסח, אך להלכה אין להשתמש בהם בפסח מחמת כמה חששות.
פירות וירקות טריים - אינם צריכים כשרות לפסח, אך יש לשוטפם לפני השימוש, ויש מקפידים שלא לאכול פירות כגון תפוחים או פירות הדר מחמת שמרוחים בשמן קטניות.
אורז - צריך כשרות לפסח. [א' אינו נקי ושמה אורזים באותו מקום חיטה, ב' אורז מבריק שמצופה בעמילן של חיטה].
פטירות - אינם חמץ, ויש שמחמירים בזה.
ירקות קפואים - צריכים כשרות לפסח. [כיון שלפעמים מושהים אותם בעמילן חיטה].
פירות יבשים - צריכים כשרות לפסח.
פיצוחים - צריך הכשר לפסח. [וישנם שלא צריכים, כמו משמש, צימוקים, חמוציות].

בשר או דגים טריים - אינם צריכים כשרות לפסח.
בשר או עופות או דגים קפואים - לכתחילה טוב שיהיה כשרות, אך באר"י [אם אינו מעובד] או בכשרות הבד"ץ אין צריך כשרות. אך בשר שמיובא מחו"ל יש בו פוסטפים שמזריקים בבשר, שיש בו חמץ, ולכן צריך שיהיה בו כשרות לפסח.
גבינות - גבינות חייבות כשרות לפסח כיון שמייצרים אותם ע"י מחמצות וכדי להרבות בהם את החמץ מוסיפים בהם כל מיני מרכיבים מחמץ גמורים.
שמן - צריך כשרות לפסח, כיון שבתהליך הייצור של השמן אפשר שמעורב שם דגנים של חיטה.
ביצים - אינם צריכים כשרות לפסח, ויש לשוטפם לפני השימוש, כיון שחוששים לתרי משהו בפסח, [ואף שישנם חוששים שהדיו של החותמת הוא מחמץ בזמנינו עושים כן מחומר כשר לפסח].
מים - אינם צריכים כשרות, וכן מים מינרלים, [וכפי הנראה בזמנינו בפסח המים מגיעים מהתהום ולא מהכנרת].
חלב - אף שמעיקר הדין אינו צריך כשרות לפסח, אך נהגו לקחת עם כשרות, אך גבינות קוטג וכדו' צריכים כשרות לפסח.
תבלינים - צריכים כשרות לפסח.
קופסאות שימורים - צריכים כשרות לפסח.

לתרומות והנצחות להדפסת הגליון

להצטרפות לרשימת התפוצה ושאלות בהלכה, והערות:

באימייל: a921434567@gmail.com

058-3233587

[בין השעות 14:00 15:00 ובשעות הערב]

בשורה משמחת לעולם התורה

יצא לאור

ספר שערי יוסף פסח

הכמות מצומצמת ניתן להשיג 053-3164570

הגליון נתרם להצלחת רפאל בן רוזי הרב גבריאל בן רחל

בנימין בן זוהר - רמי בן שמחה - עמנואל בן יהודית